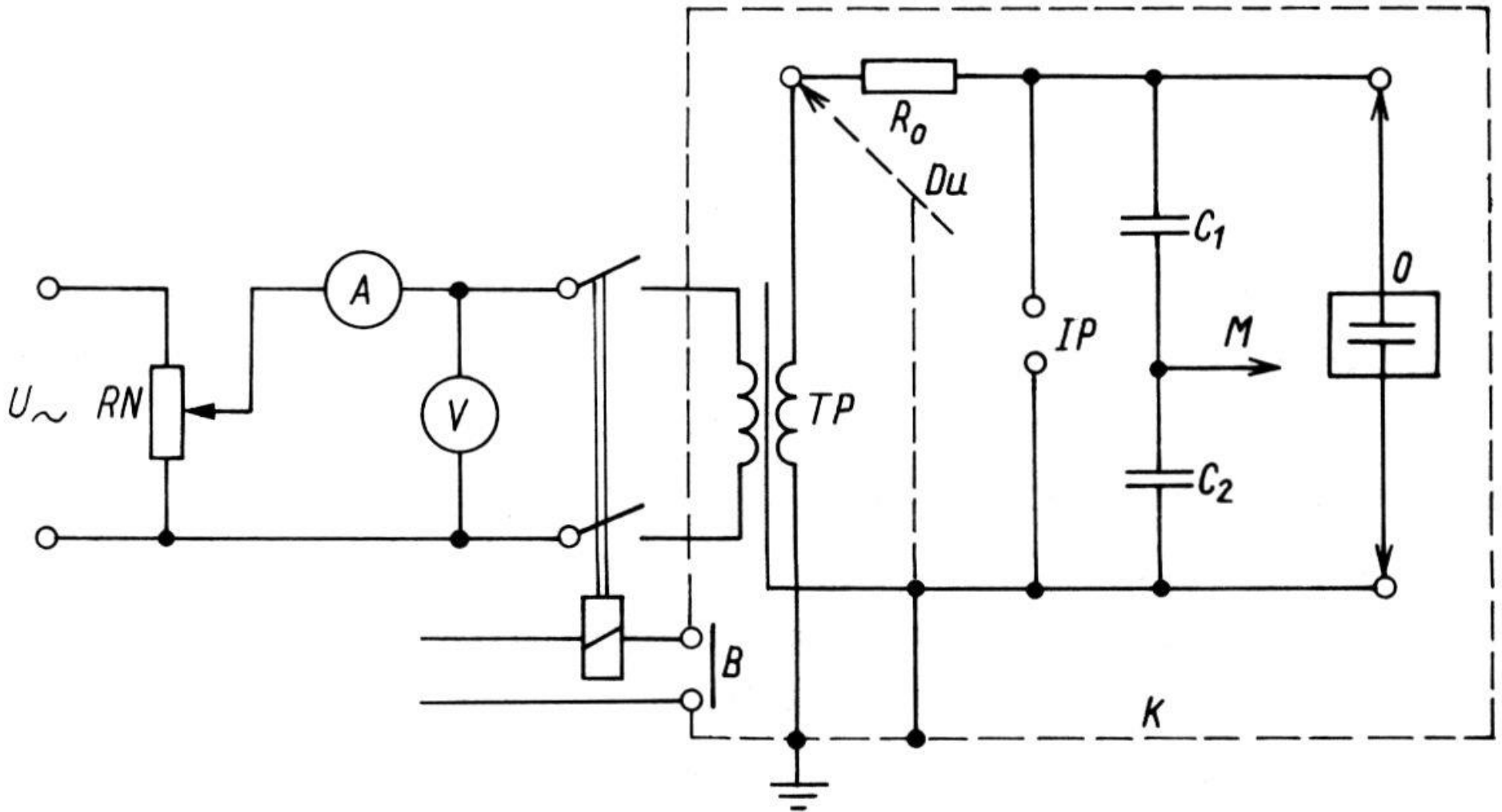
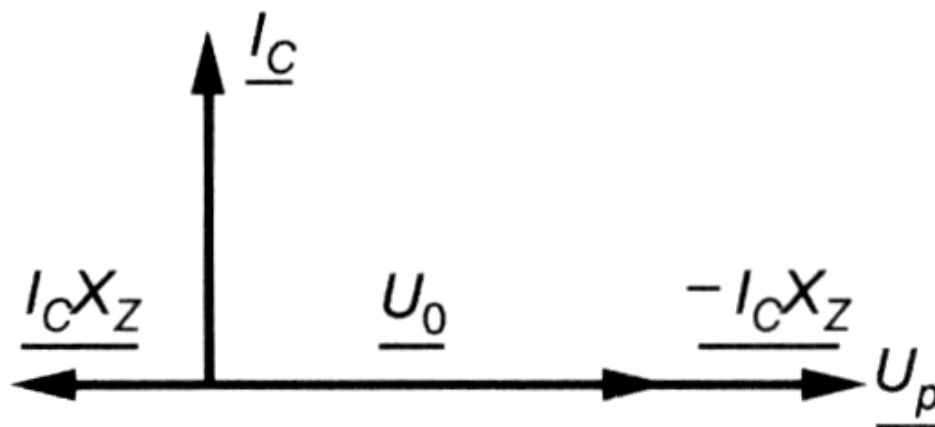
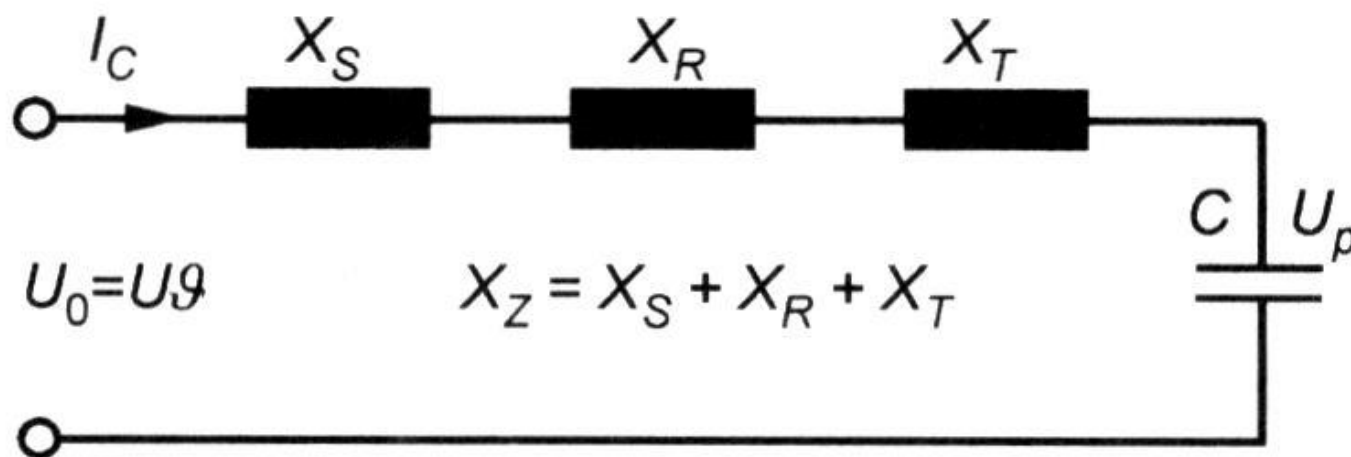
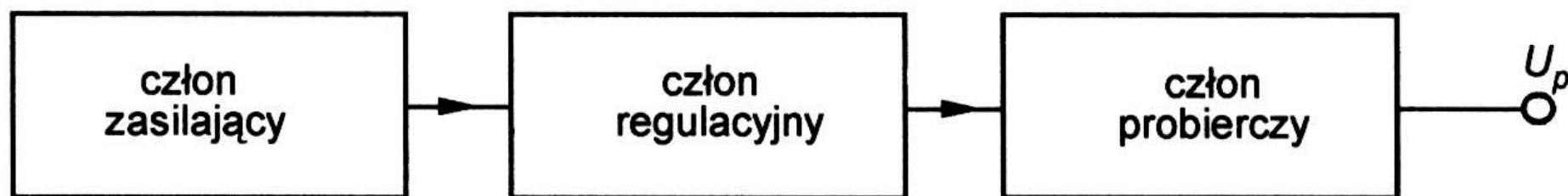

Próby urządzeń elektrycznych napięciem przemiennym

Zespół probierczy napięcia przemiennego

Schemat zespołu probierczego napięcia przemiennego; RN - regulator napięcia, TP - transformator probierczy, B - blokada, R_0 - rezystor ograniczający, Du - drążek uziemiający, IP - iskiernik pomiarowy, C_1 i C_2 - dzielnik napięcia, M - do miernika napięcia, O - obiekt badany, K - klatka ochronna (ogrodzenie).

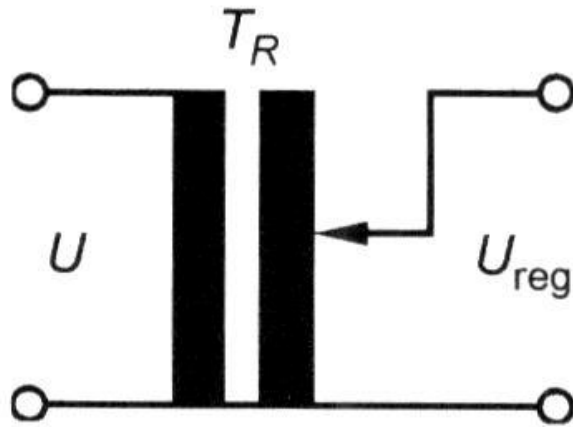
Schemat blokowy i zastępczy zespołu probierczego oraz wykres wskazowy; X_S , X_R , X_T - reaktancje członów, U_0 - napięcie zasilające, U_p - napięcie probiercze, g - przekładnia napięciowa zespołu.

Człon zasilający:

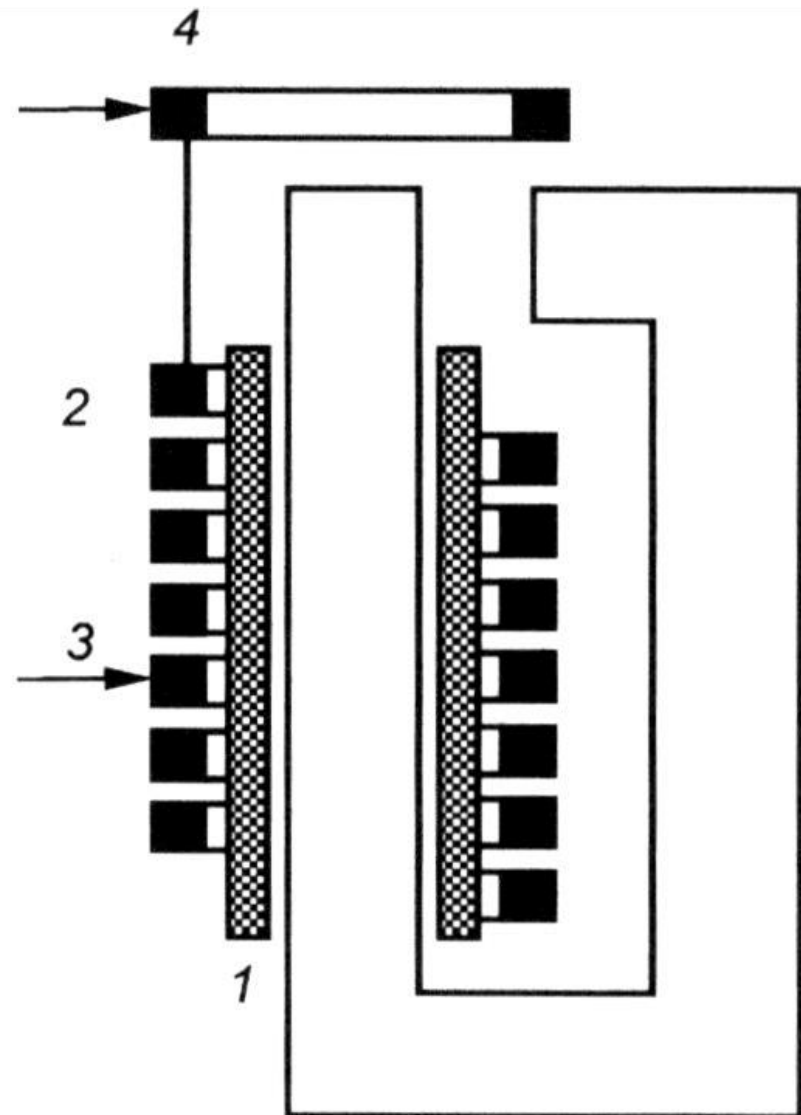
- sieć niskiego napięcia (przy małych mocach zespołu probierczego),
- specjalny transformator (przy dużych mocach zespołu probierczego).

Człon regulacyjny:

- autotransformator lub transformator 1-fazowy, ze stykiem przemieszczającym się osiowo ze zwoju na zwój,
- transformator Thoma, z obrotowym uzwojeniem regulacyjnym, ponad 100 kV·A,
- transformator regulacyjny z przesuwным rdzeniem i przeciwsobnymi uzwojeniami, do 1 MV·A,
- zahamowany silnik indukcyjny (regulator indukcyjny), do 100 kV·A,
- prądnica synchroniczna z regulacją wzbudzenia.

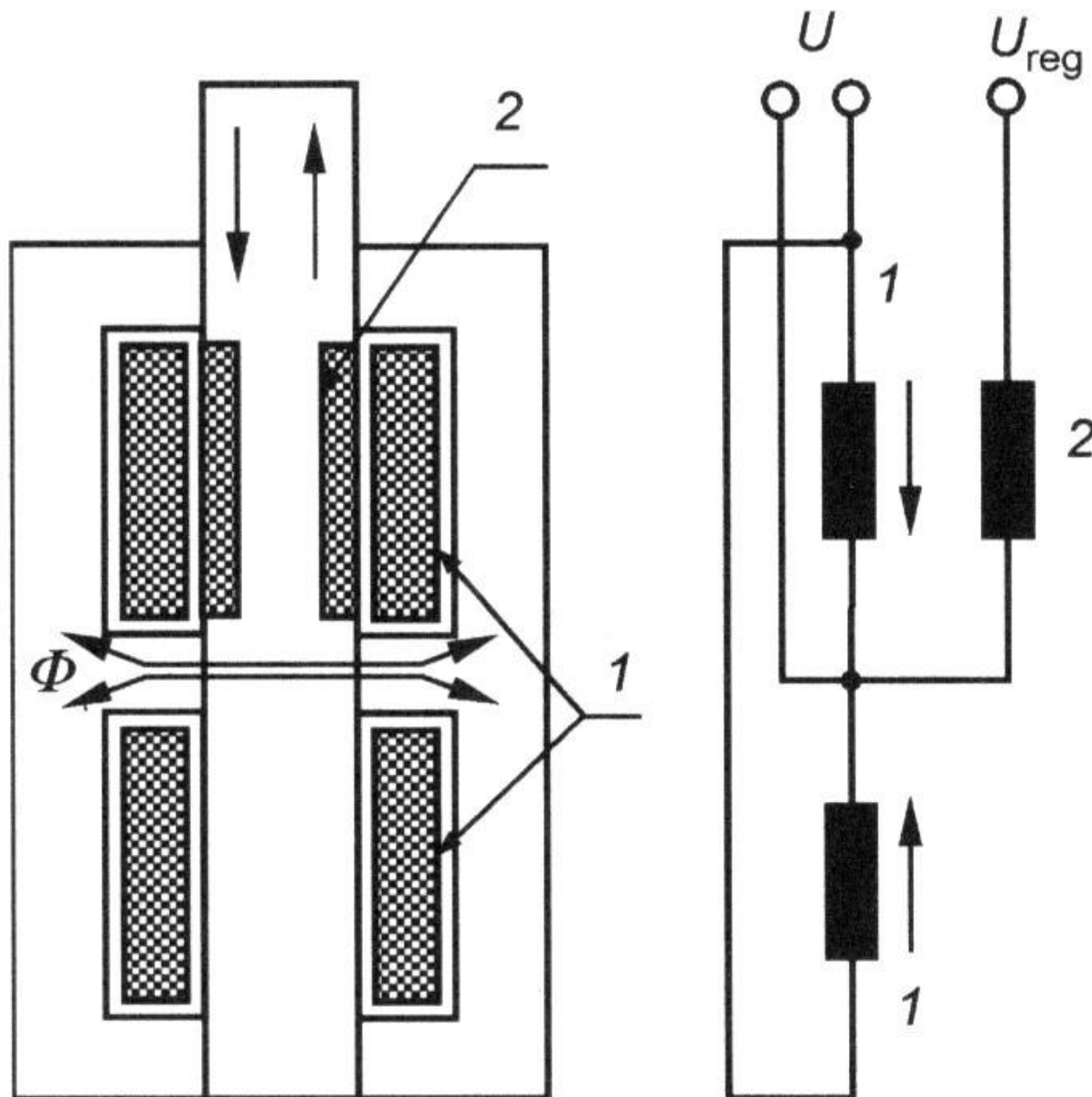

Schemat transformatora ze stykiem przemieszczającym się osiowo ze zwoju na zwój

Schemat transformatora Thoma:

- 1 - uzwojenie wzbudzające,
- 2 - uzwojenie regulacyjne obrotowe,
- 3 - styk ruchomy (osiowo bez przeskoku),
- 4 - styk nieruchomy i pierścień ślizgowy.

Transformator regulacyjny z przesuwany rdzeniem:
 1 - uzwojenia wzbudzenia, przeciwsobne,
 2 - uzwojenie regulacyjne na rdzeniu przesuwany.

Człon probierczy

Główne urządzenie zespołu probierczego:

- pojedynczy transformator jednofazowy:
napięcie probiercze do 500 kV,
przekładnia zwojowa 100...500,
- kaskada transformatorów jednofazowych:
napięcie probiercze powyżej 500 kV.

Moc znamionowa transformatora probierczego:

$$S_n = \omega C U_{pr}^2$$

ω - pulsacja napięcia,

C - największa spodziewana pojemność obiektu badanego i urządzeń pomiarowych, 0,01...100 nF,

U_{pr} - wartość skuteczna najwyższego napięcia probierczego.

Moc zwarciova zespołu probierczego:

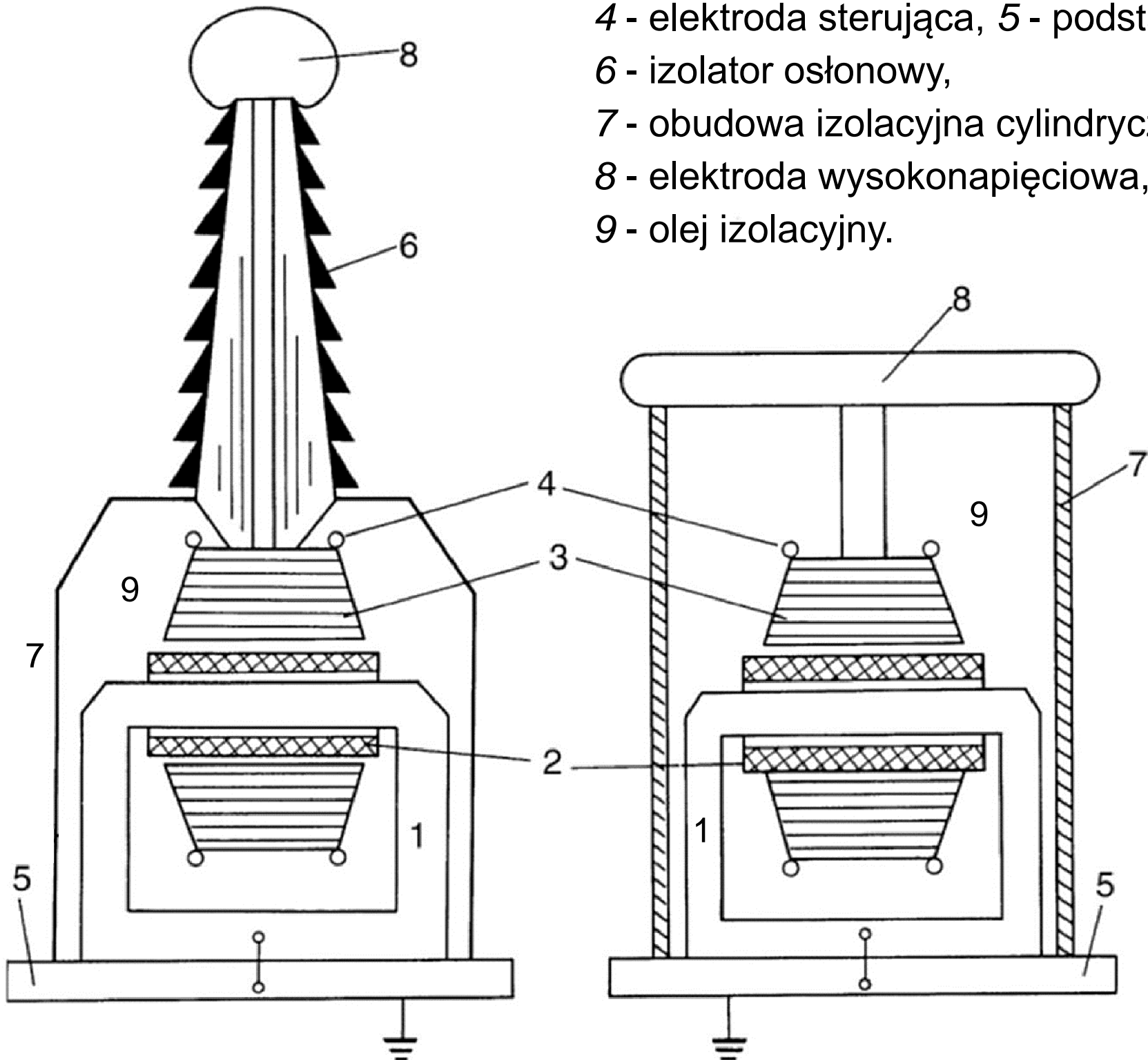
$$S_z = I_z U_{pr} = \frac{U_{pr}^2}{X_z}$$

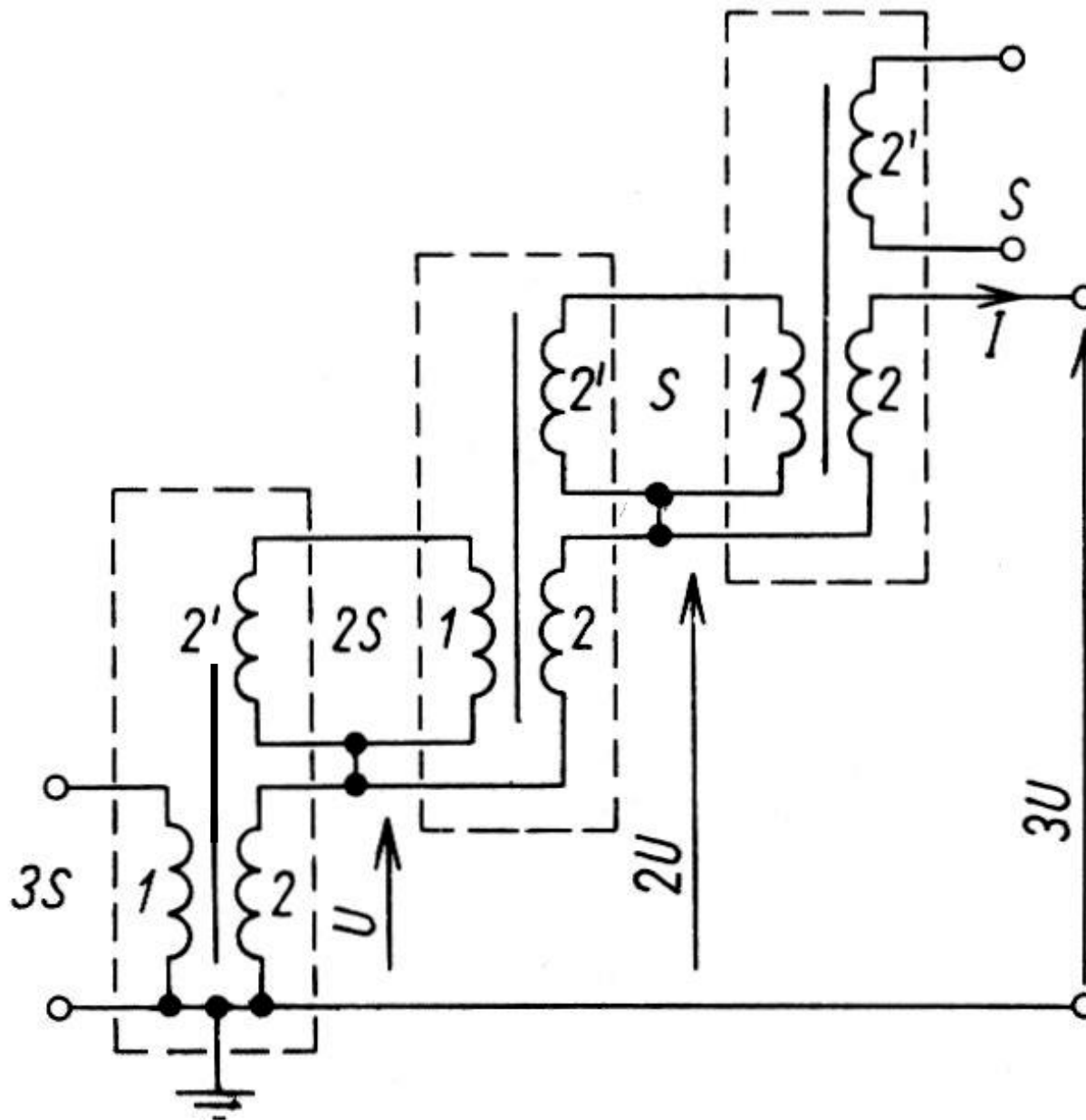
X_z - reaktancja zwarciova całego zespołu probierczego,

I_z - prąd zwarciovy, 0,1...1 A (wyładowania w obiekcie).

Pojedynczy transformator probierczy:

- 1 - rdzeń, 2 - uzwojenie dolnego napięcia,
 3 - uzwojenie górnego napięcia,
 4 - elektroda sterująca, 5 - podstawa,
 6 - izolator osłonowy,
 7 - obudowa izolacyjna cylindryczna,
 8 - elektroda wysokonapięciowa,
 9 - olej izolacyjny.

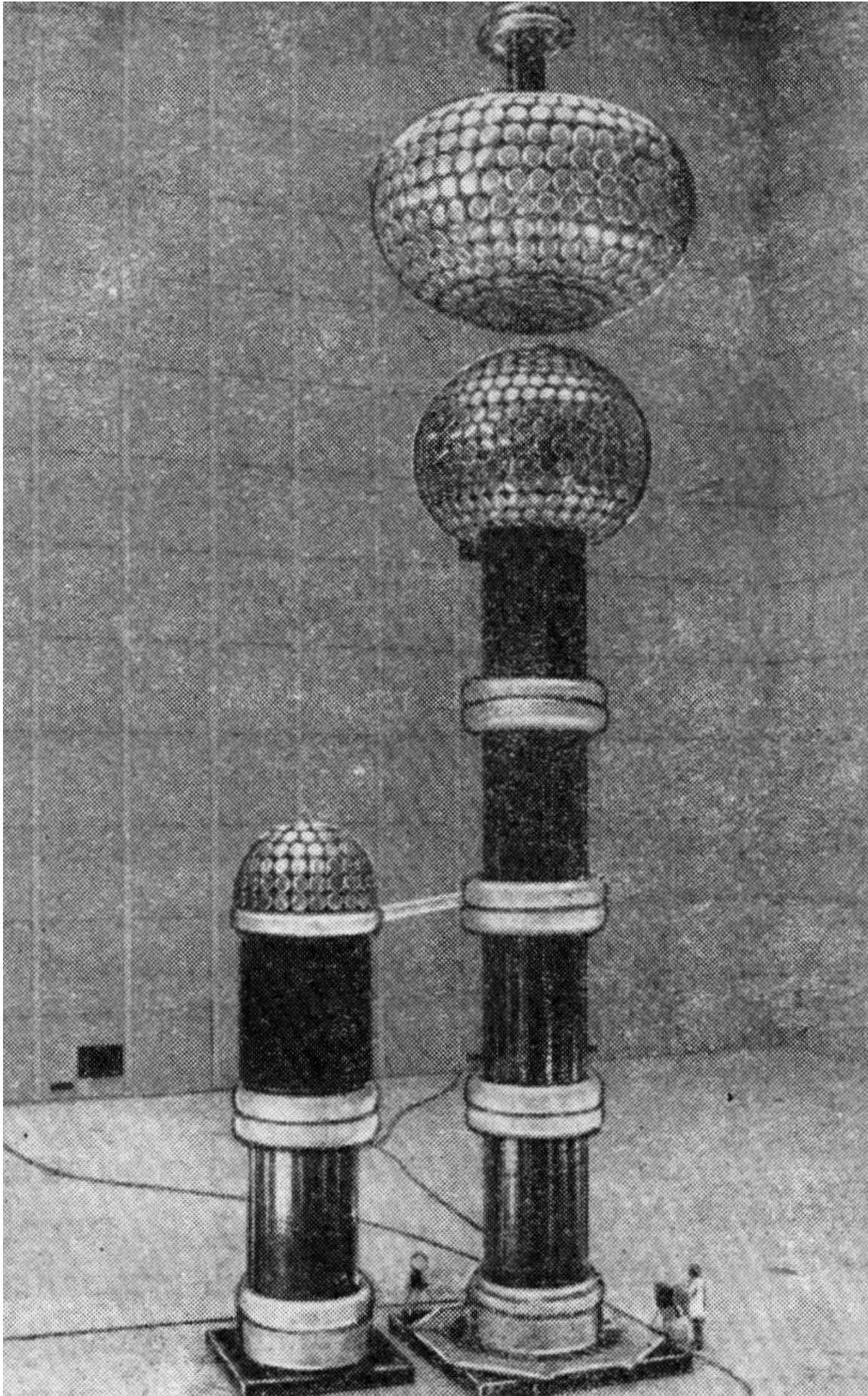

Transformator probierczy kaskadowy trójstopniowy:

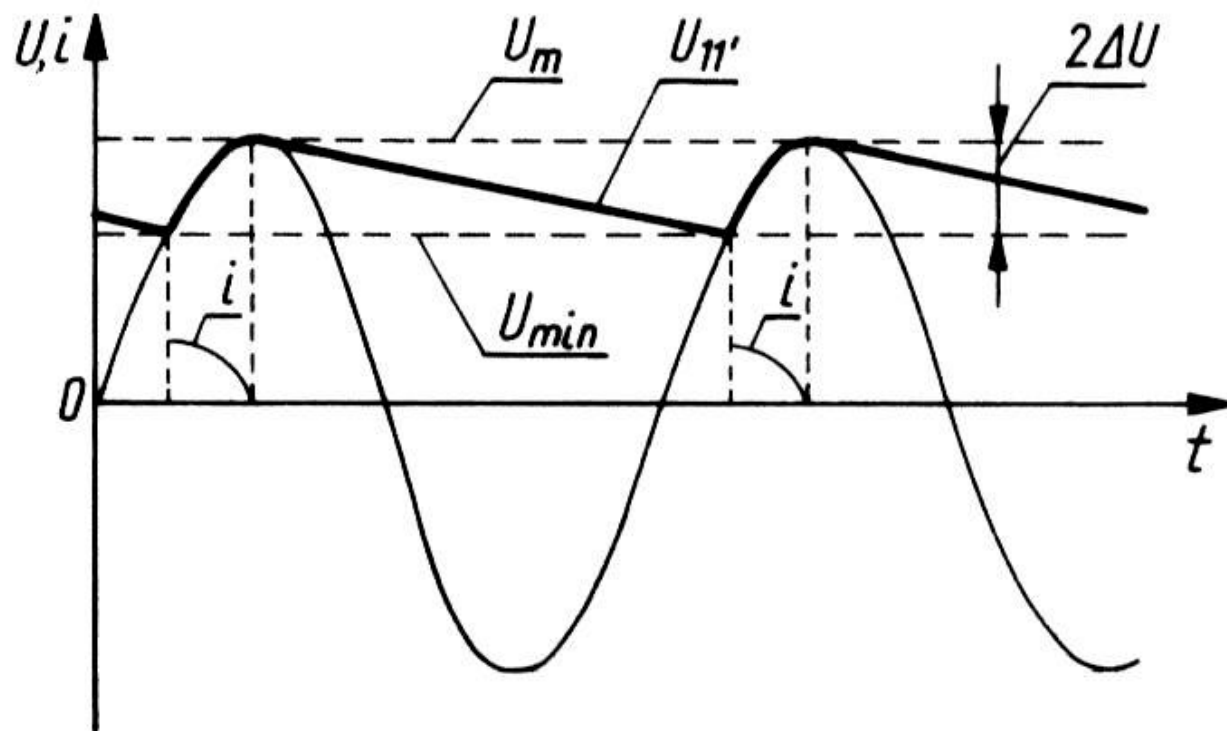
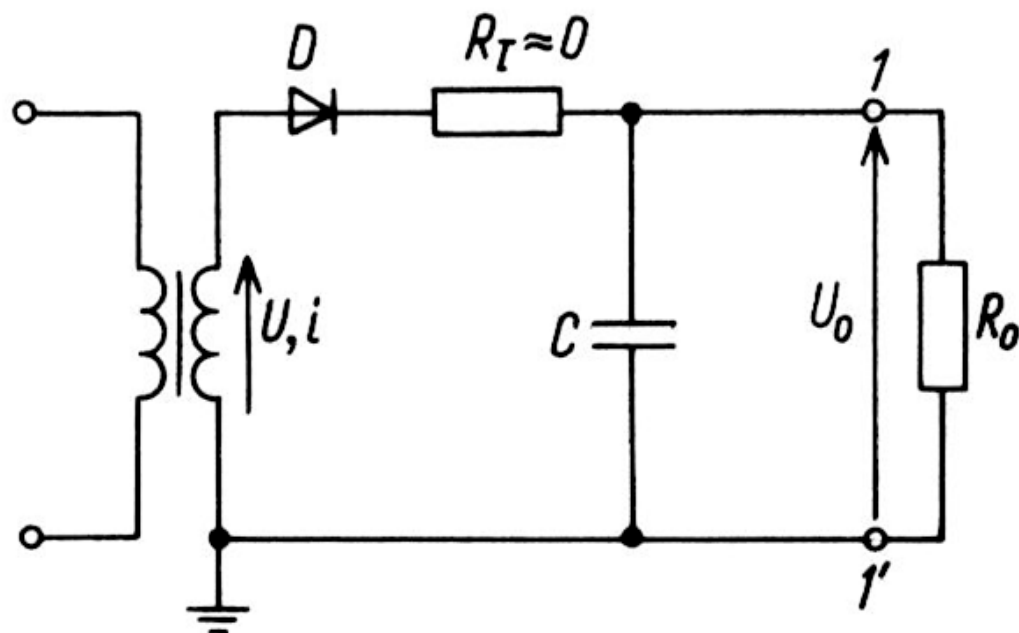
- 1 - uzwojenie dolnego napięcia,
- 2 - uzwojenie górnego napięcia
- 2' - uzwojenie sprzęgające,
- S - moc pozorna.

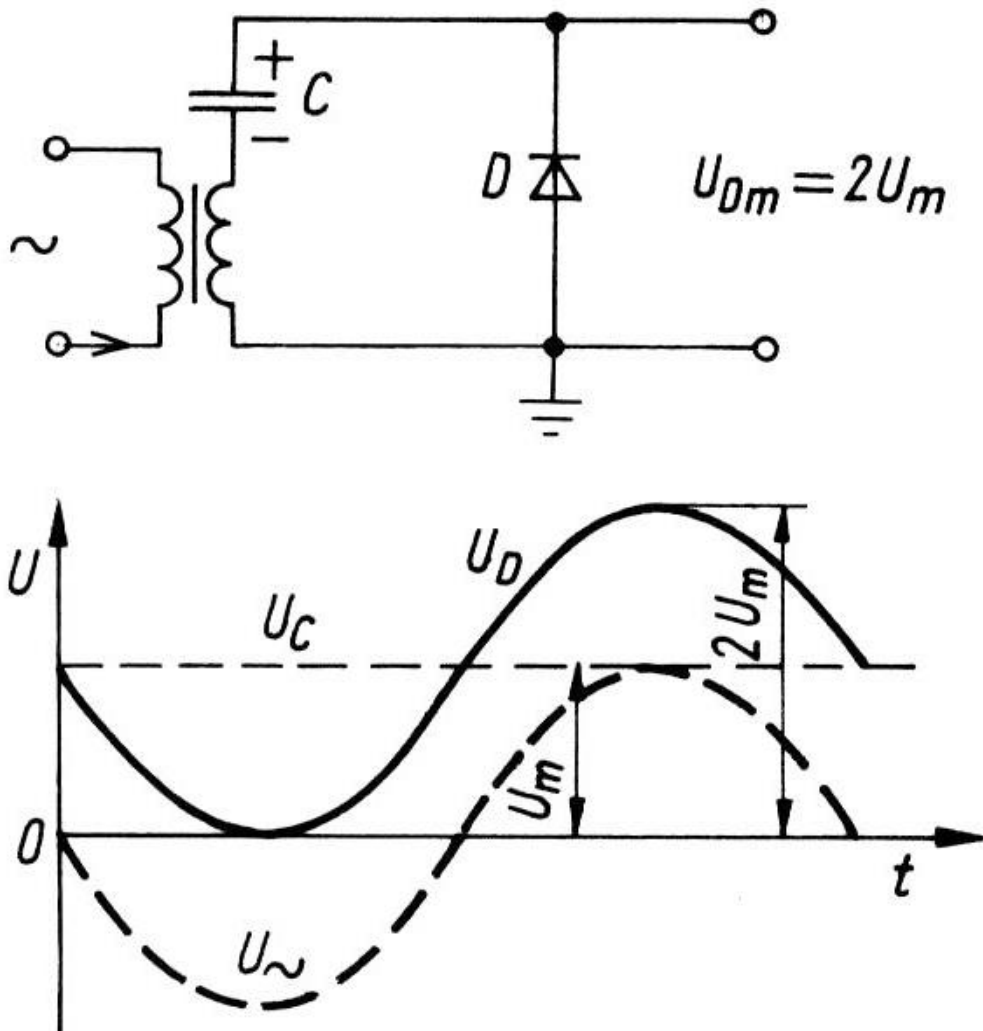

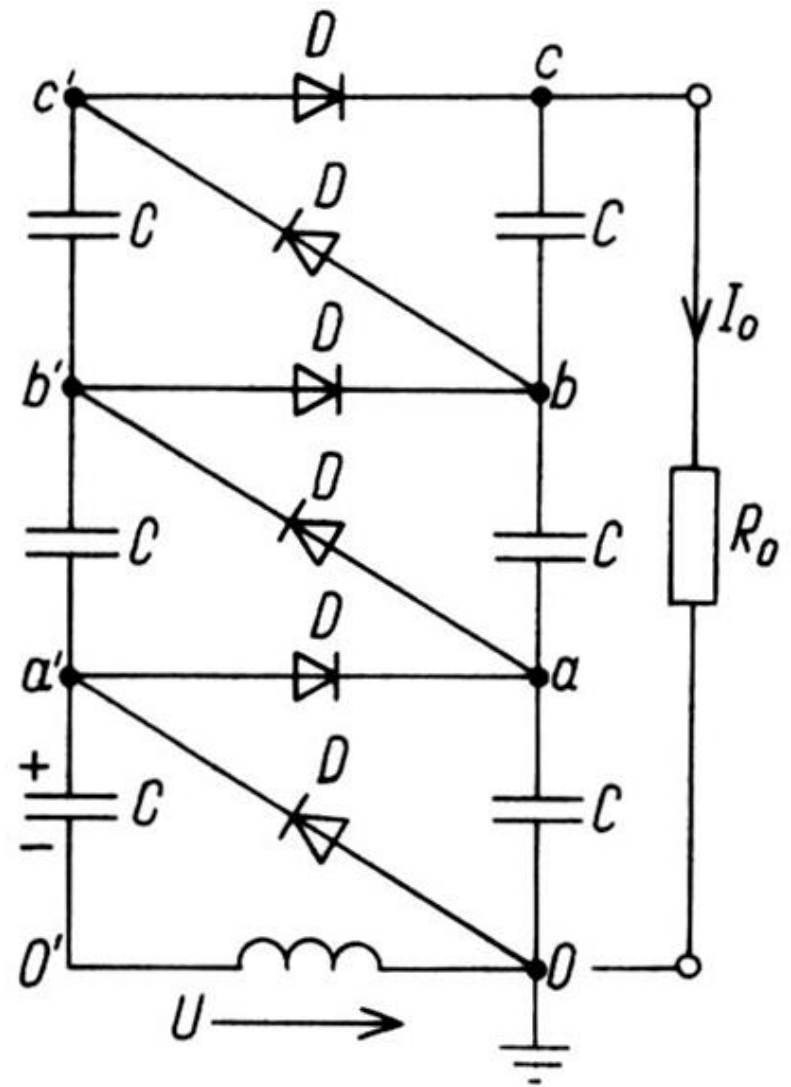
Kaskada 4-stopniowa
złożona z sześciu
transformatorów
probierczych po 550 kV
w laboratorium IREQ
w Kanadzie.

Zespół probierczy napięcia stałego

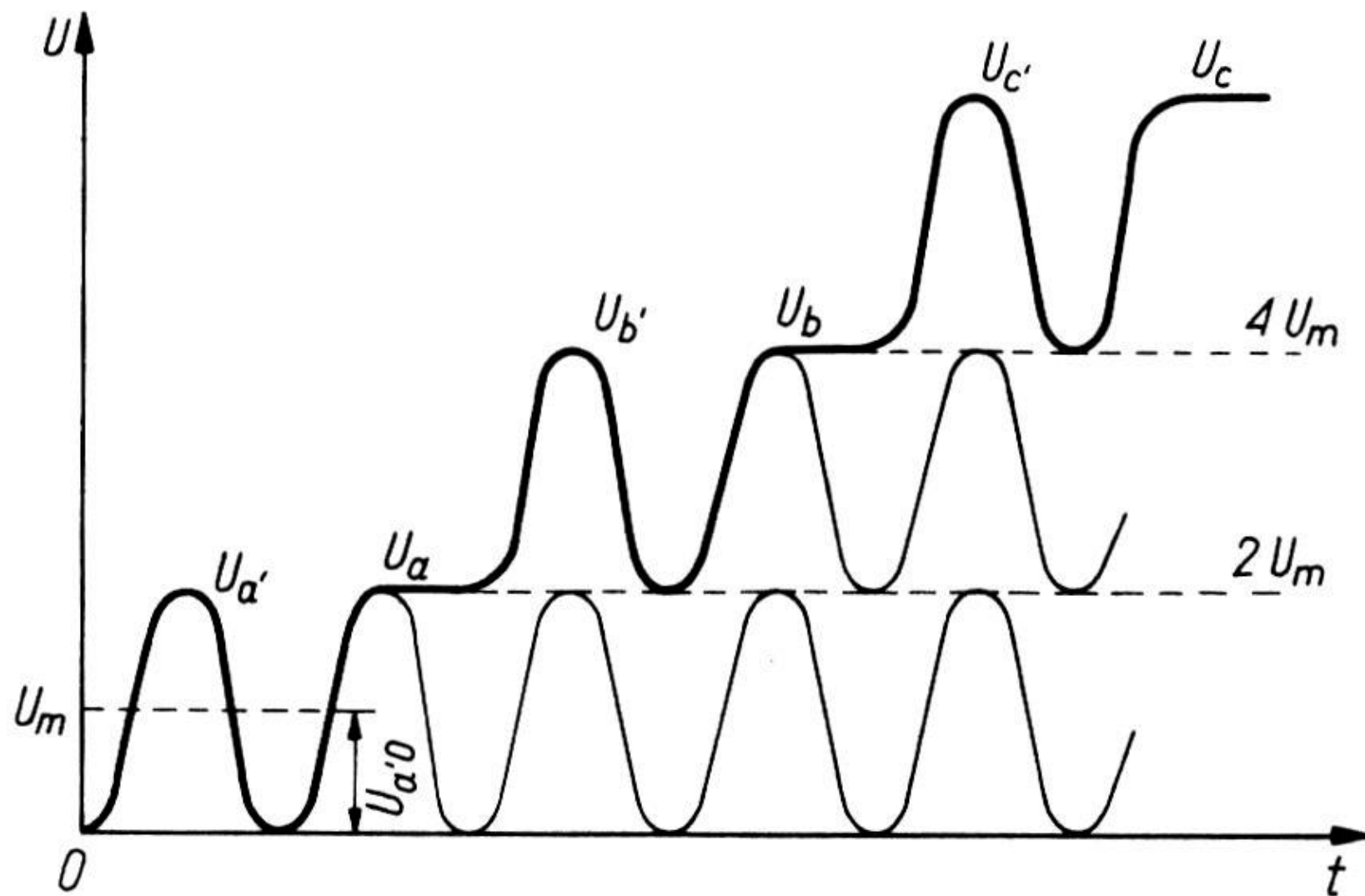

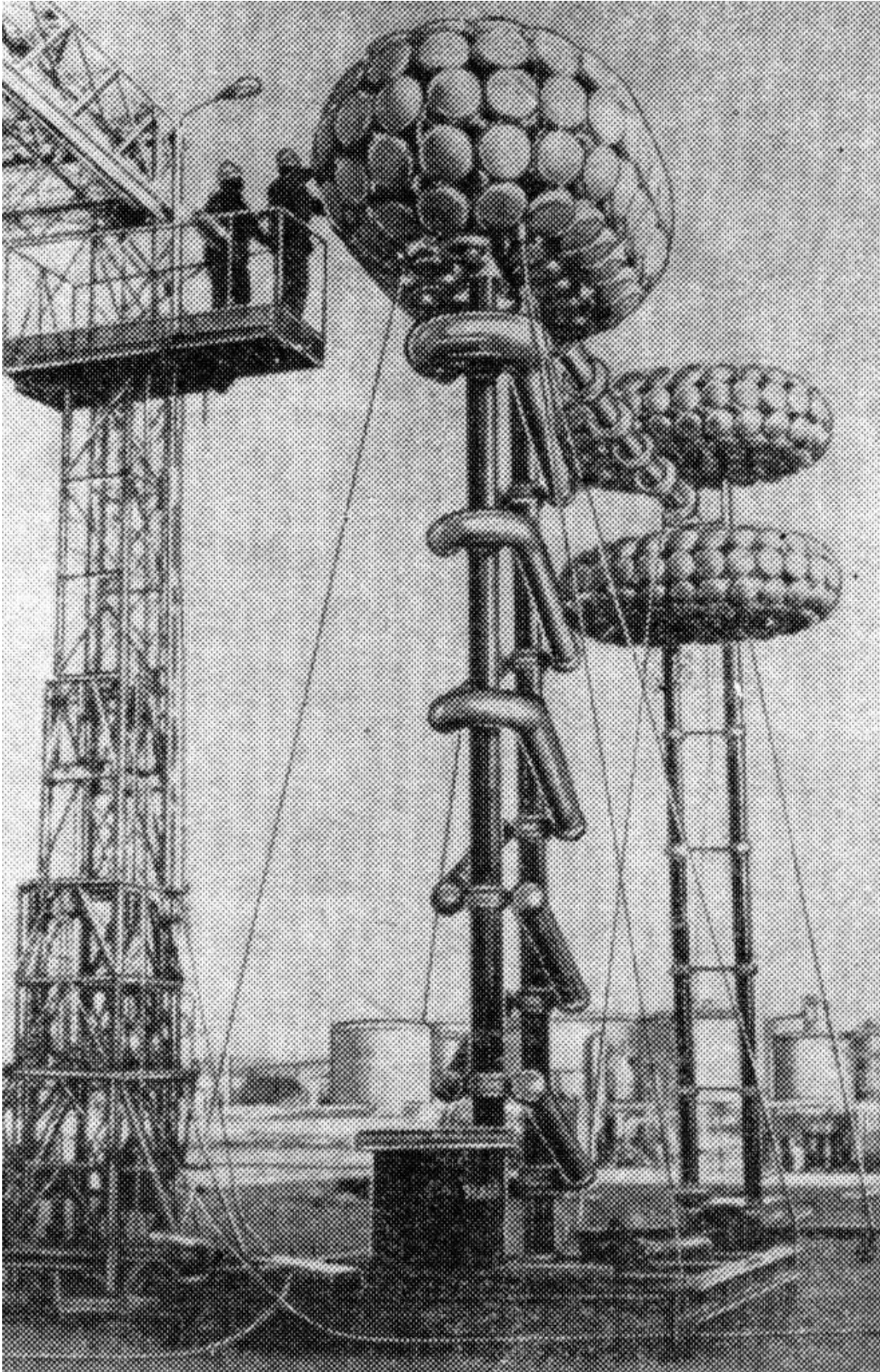
Układ podwyższający napięcie;
schemat i przebiegi.

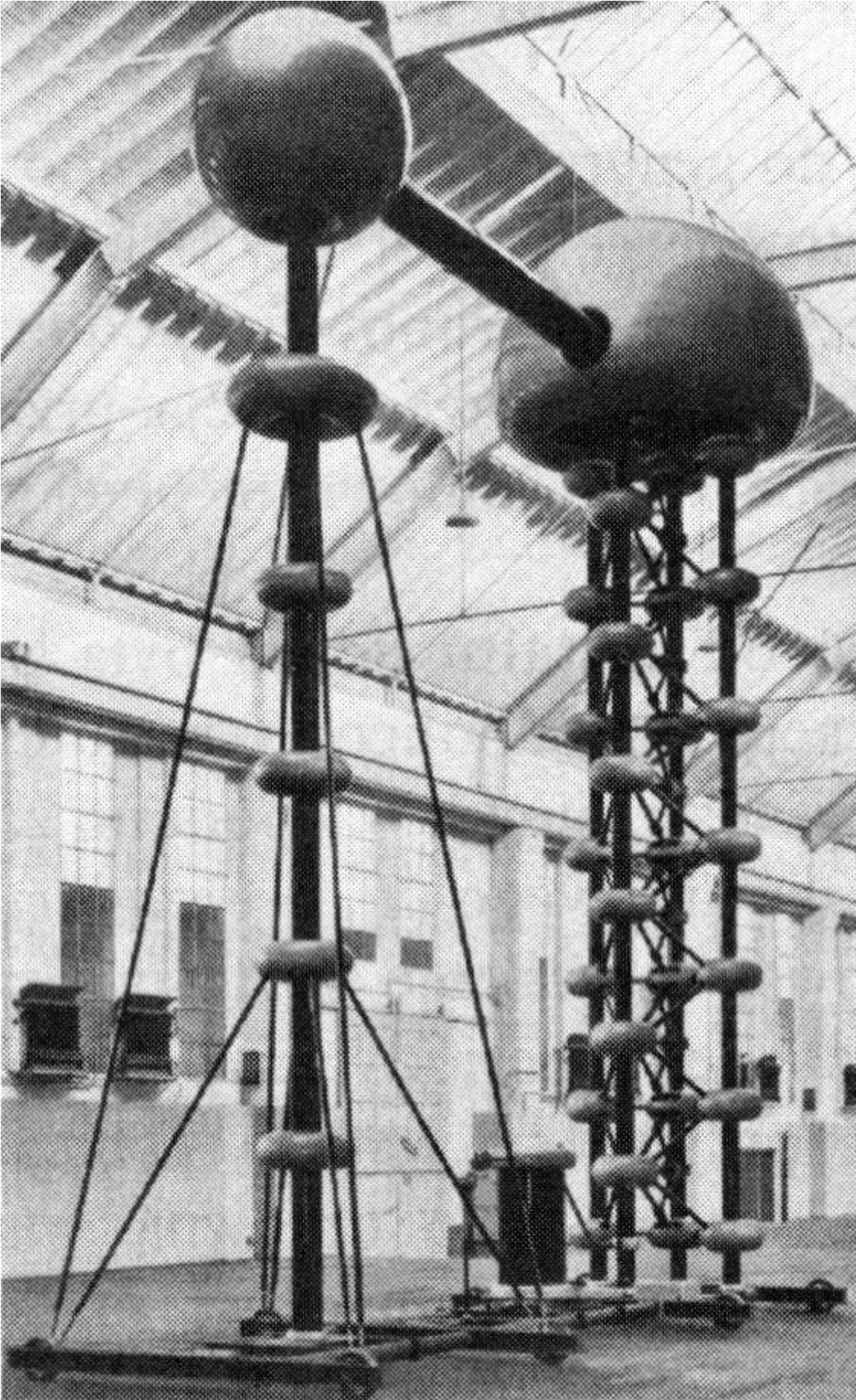
Schemat układu kaskadowego
napięcia stałego.

Przebiegi napięcia w układzie kaskadowym napięcia stałego.

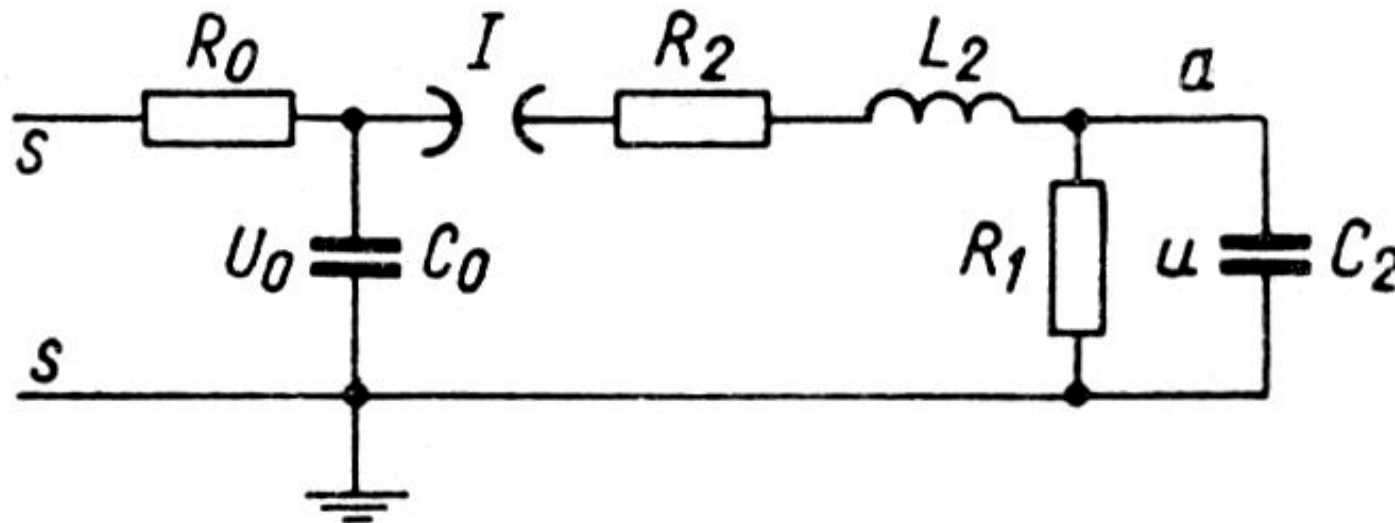
Generator kaskadowy
 napięcia stałego
 2000 kV, 250 mA
 połączony z dzielnikiem
 napięcia stałego 2 MV,
 firma Haefely.

Generator kaskadowy napięcia stałego 2000 kV, z dzielnikiem napięcia stałego, firma Haefely.

Zespół probierczy napięcia udarowego

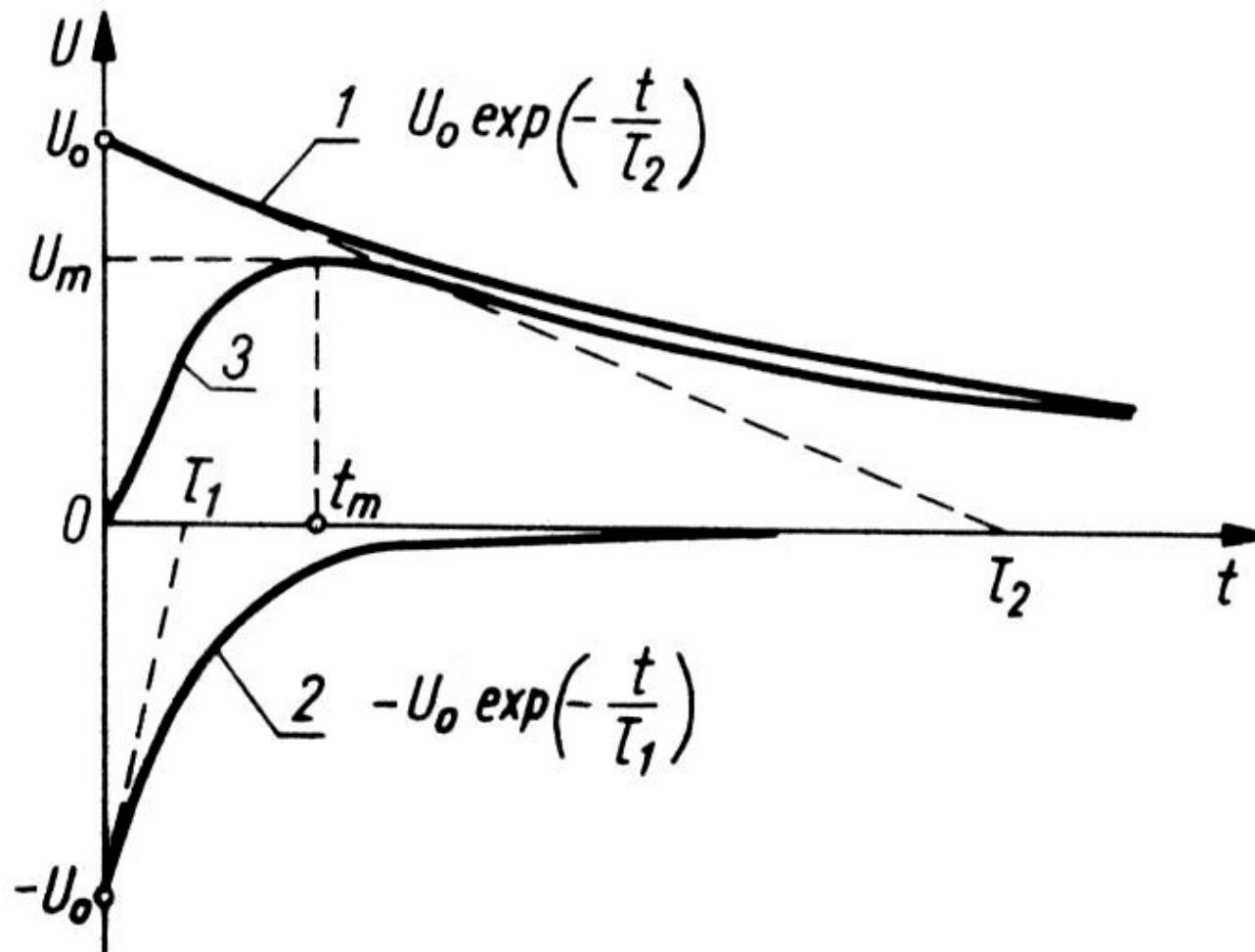
Generator udarów napięciowych piorunowych.

Układ uproszczony generatora udarów napięciowych.

Etapy pracy generatora:

- ładowanie kondensatora C_0 przez R_0 ze źródła napięcia stałego,
- przeskok iskry w iskierniku I ,
- rozładowanie C_0 przez R_1 , R_2 , L_2 (R_2 i L_2 - pomijalne),
- szybkie ładowanie C_2 przez R_2 i L_2 (L_2 - pomijalne).

Udar napięciowy:

- 1 - krzywa rozładowania C_0 ,
- 2 - krzywa ładowania pojemności C_2 ,
- 3 - krzywa wypadkowa - udar napięciowy.

$\tau_1 \sim R_2 C_2$ stała czasowa narastania czoła udaru,

$\tau_2 \sim R_1 C_0$ stała czasowa opadania grzbietu udaru.

Dla uderów znormalizowanych:

$T_1/T_2 = 1,2/50$ wymaga: $\tau_1 = 0,405 \mu\text{s}$, $\tau_2 = 68,2 \mu\text{s}$

$T_1/T_2 = 250/2500$ wymaga: $\tau_1 = 104 \mu\text{s}$, $\tau_2 = 2880 \mu\text{s}$

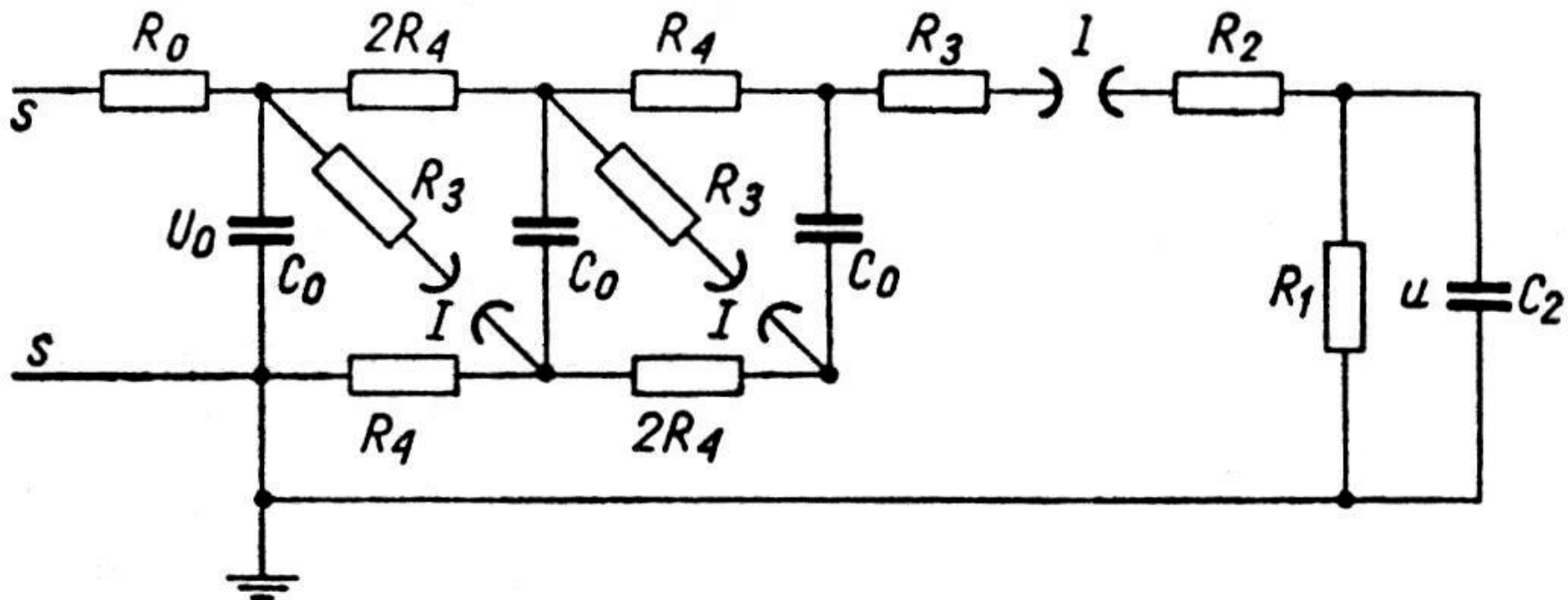
stąd: $C_0 \gg C_2$, $R_1 \gg R_2$

Sprawność napięciowa generatora:

$$\eta = \frac{U_m}{U_0} \approx \frac{C_0}{C_0 + C_2} \cdot \frac{R_1}{R_1 + R_2}$$

Energia generatora:

$$W = \frac{C_0 U_0^2}{2}$$

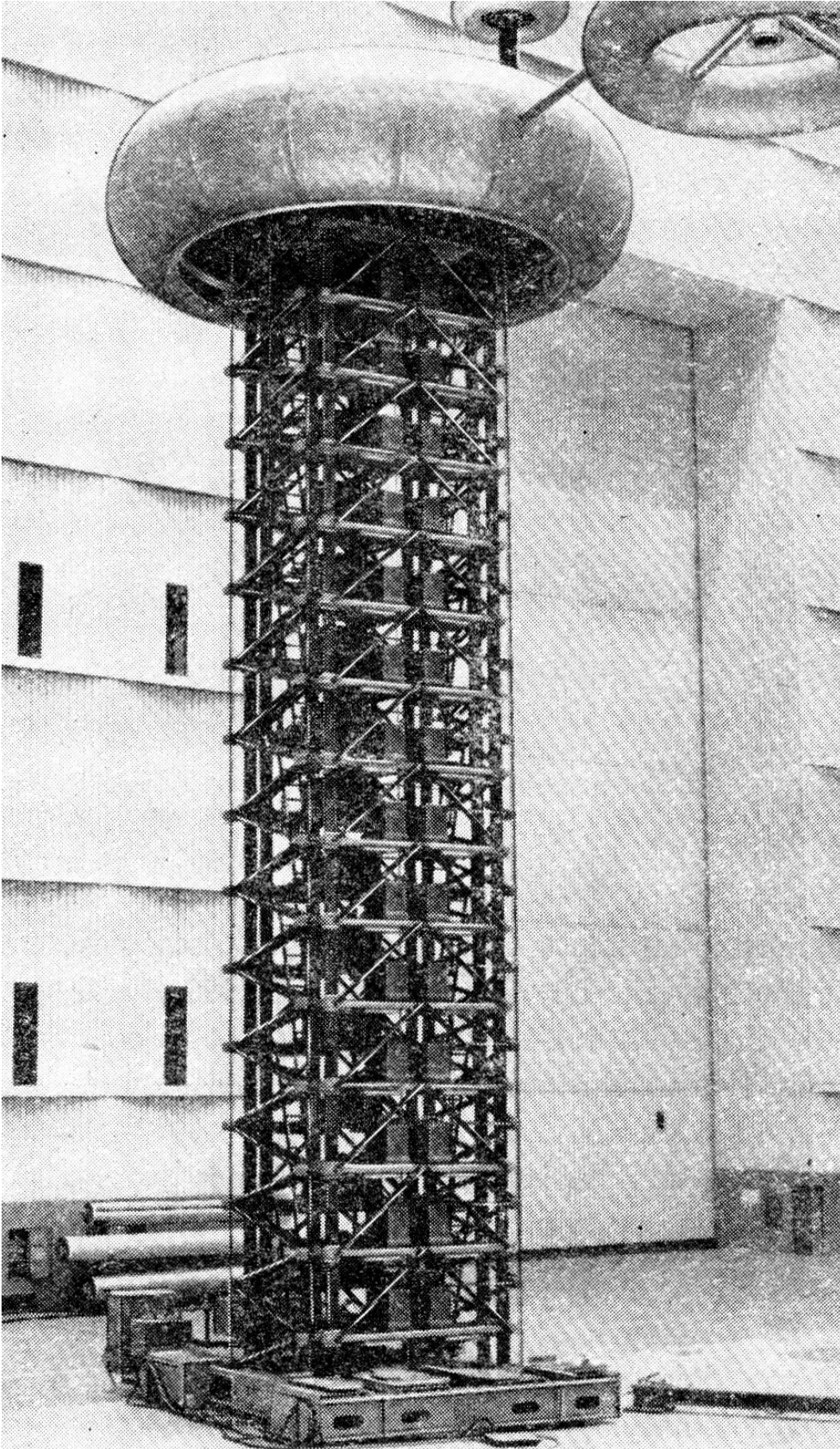

Uproszczony schemat wielostopniowego generatora udarów napięciowych.

Etapy pracy generatora:

- ładowanie C_0 w układzie równoległym przez R_0 i R_4 ,
- wytworzenie udaru przez rozładowanie C_0 połączonych szeregowo w czasie przeskoku w iskiernikach I ,

$$R_4 \gg R_3$$

30-stopniowy generator
udarów 6 MV, 450 kJ,
firma Ferranti,
laboratorium EdF
w Les Renardières,
Francja.

Pomiary wysokich napięć

Iskierniki pomiarowe

Dwie jednakowe elektrody kuliste.

Zasada pomiaru:

powtarzalna zależność między napięciem przeskoku U_p a średnicą D i odstępem kul a .

Możliwy pomiar wartości maksymalnej dowolnego przebiegu napięciowego (stałe, przemienne $f < 20$ kHz, udarowe $T_2 > 3 \mu\text{s}$).

Średnice D kul znormalizowane [mm]:

62,5   125,   250,   500,   750,   1000,   1500,   2000.

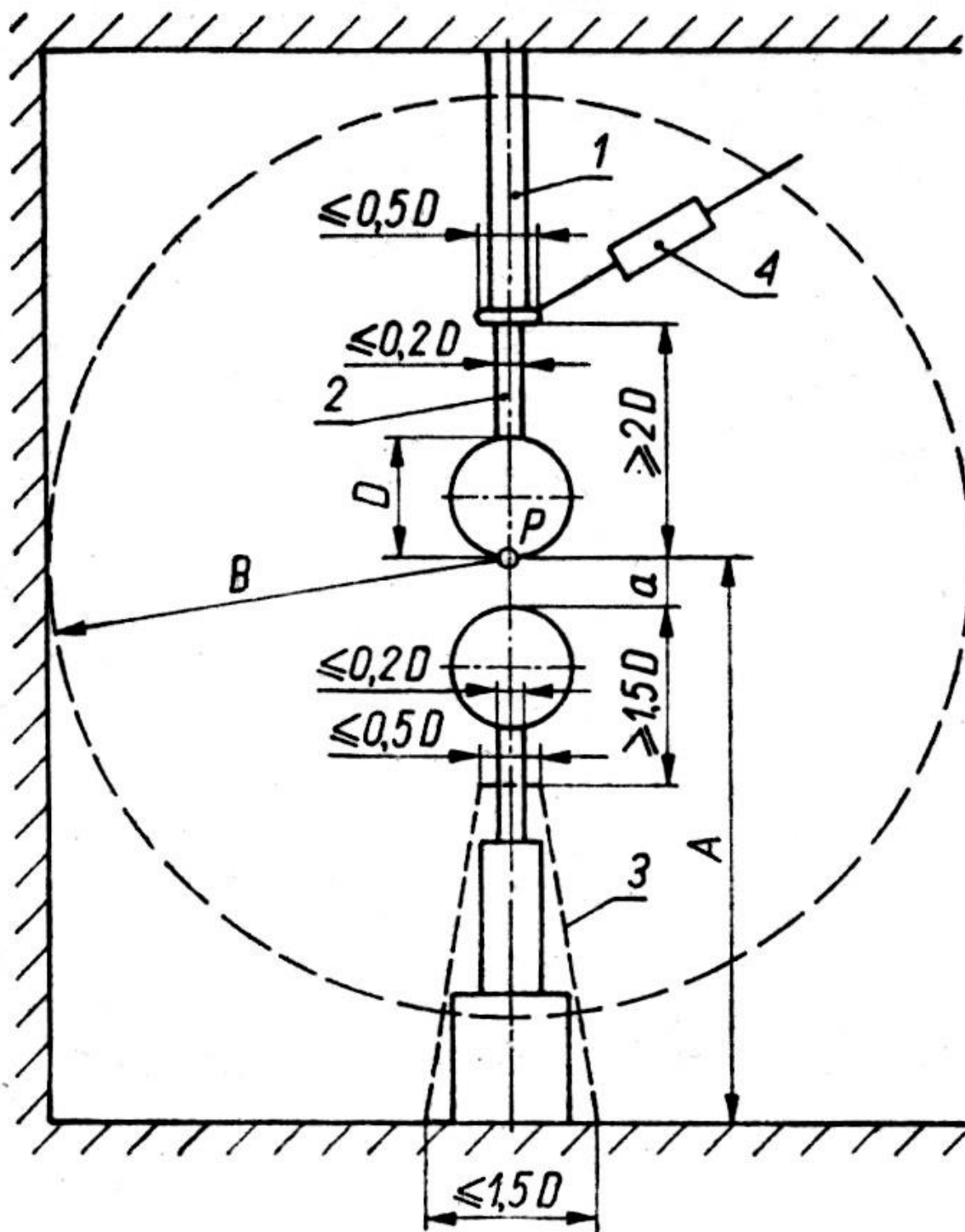
Konstrukcja pionowa, może być pozioma dla $D \leq 250$ mm.

Dokładność pomiaru:

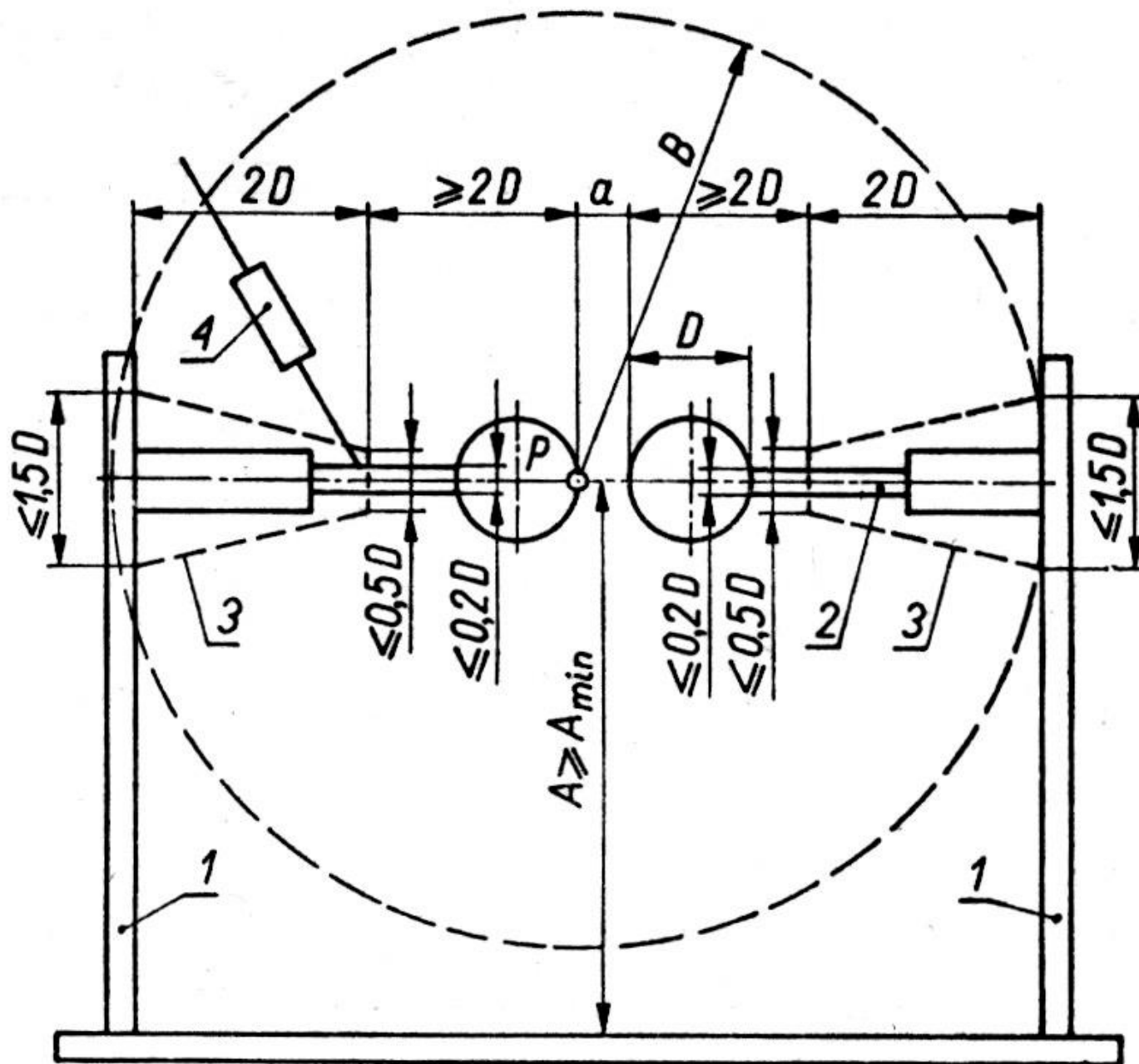
$\pm 3 \%$ warunek: $a/D \leq 0,5$ (przemienne i udarowe $T_2 \geq 50 \mu\text{s}$),

$\pm 5 \%$ warunek: $a/D \leq 0,8$ (przemienne i udarowe $T_2 \geq 50 \mu\text{s}$),

$\pm 5 \%$ warunek: $a/D \leq 0,4$ (napięcie stałe).

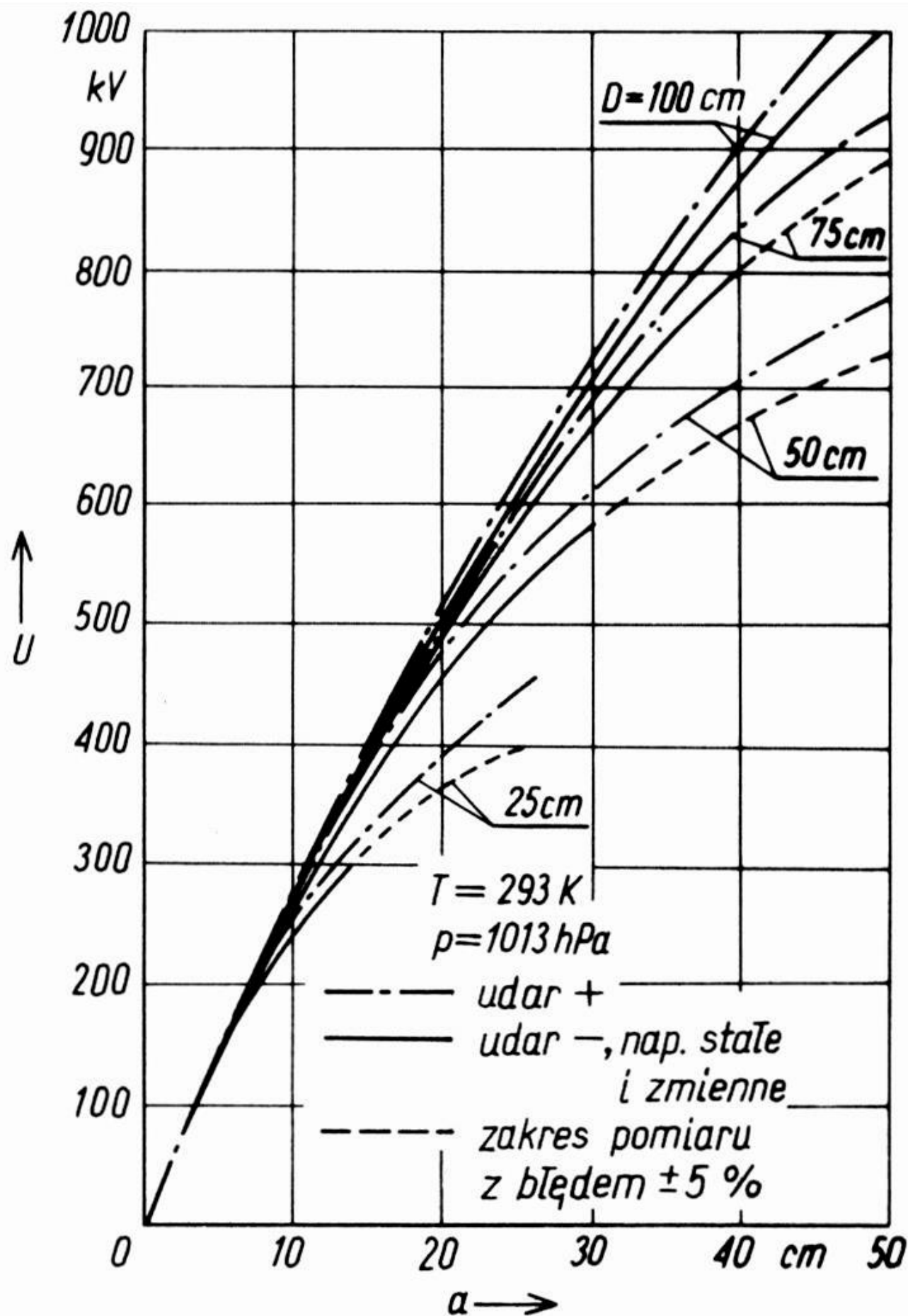

Iskiernik pomiarowy:
 1 - wspornik izolacyjny,
 2 - pręt,
 3 - granica wymiarów
 elementu mocującego,
 4 - rezystor tłumiący.

Iskiernik pomiarowy:

- 1 - wspornik izolacyjny,
- 2 - pręt,
- 3 - granica wymiarów elementów mocujących,
- 4 - rezystor tłumiący.

Wykresy

$U = f(a)$

iskierników
pomiarowych.

Woltomierze elektrostatyczne

Zasada działania:

siła działająca na elektrodę układu płaskiego zależy od energii zgromadzonej w polu elektrycznym między elektrodami:

$$|F| = \frac{dW_e}{dx} = \frac{\varepsilon S}{2} E^2 = \frac{\varepsilon S}{2} \cdot \frac{U_0^2}{a^2}$$

F - siła działająca na elektrodę,

W_e - energia elektryczna,

x - przesunięcie elektrody zgodne z kierunkiem pola,

ε - przenikalność elektryczna ośrodka między elektrodami,

S - powierzchnia każdej elektrody,

E - natężenie pola (jednorodnego) między elektrodami,

U_0 - napięcie między elektrodami,

a - odstęp między elektrodami.

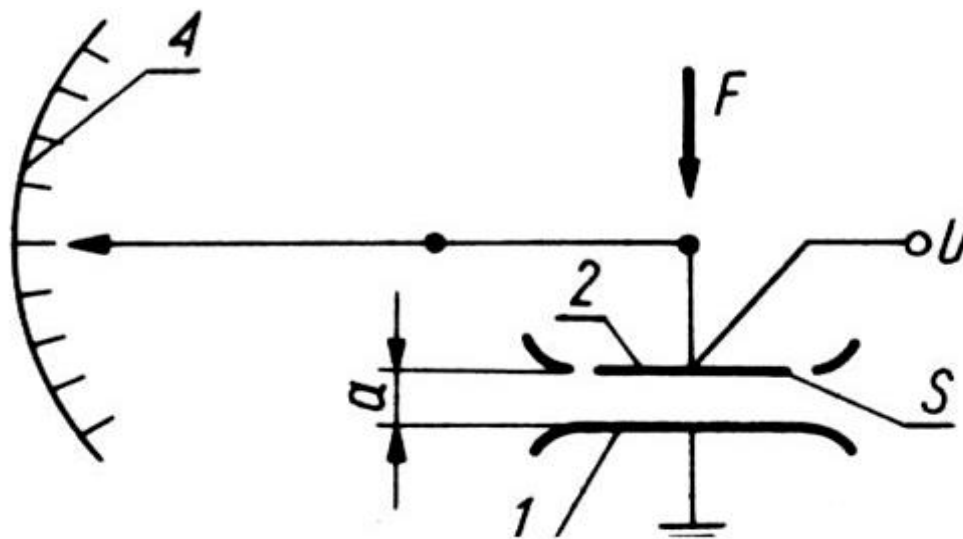

Dla napięć przemiennych należy uwzględnić wartość średnią siły:

$$F_{av} = \frac{1}{T} \int_0^T F(t) dt = \frac{\epsilon S}{2a^2} \frac{1}{T} \int_0^T U^2(t) dt = \frac{\epsilon S}{2a^2} U^2$$

U - wartość skuteczna napięcia.

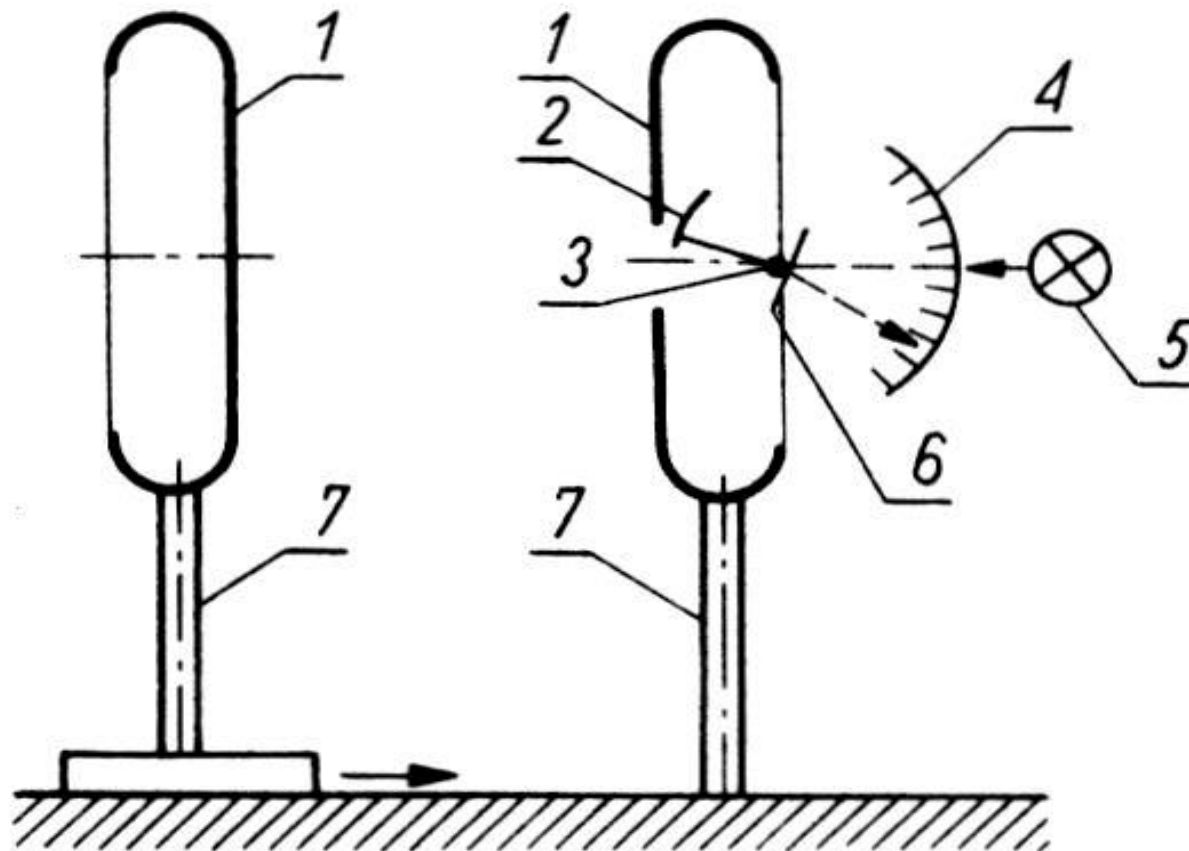
Woltomierz elektrostatyczny absolutny

Woltomierz elektrostatyczny absolutny:

- 1 - elektroda stała,
- 2 - elektroda ruchoma,
- 4 - skala.

Woltomierz elektrostatyczny techniczny

Woltomierz elektrostatyczny techniczny:

1 - elektroda stała,
 2 - elektroda ruchoma,
 3 - wałek sprężysty,
 4 - skala,

5 - źródło światła,
 6 - lustro,
 7 - izolator.

Moment napędowy elektrody ruchomej jest proporcjonalny do siły:

$$F_{av} = \frac{dW_e}{dx} = \frac{d}{dx} \left(\frac{CU^2}{2} \right) = \frac{U^2}{a^2} \cdot \frac{dC}{dx}$$

Moment zwrotny wałka sprężystego jest proporcjonalny do kąta wychylenia α .

W stanie równowagi obu momentów:

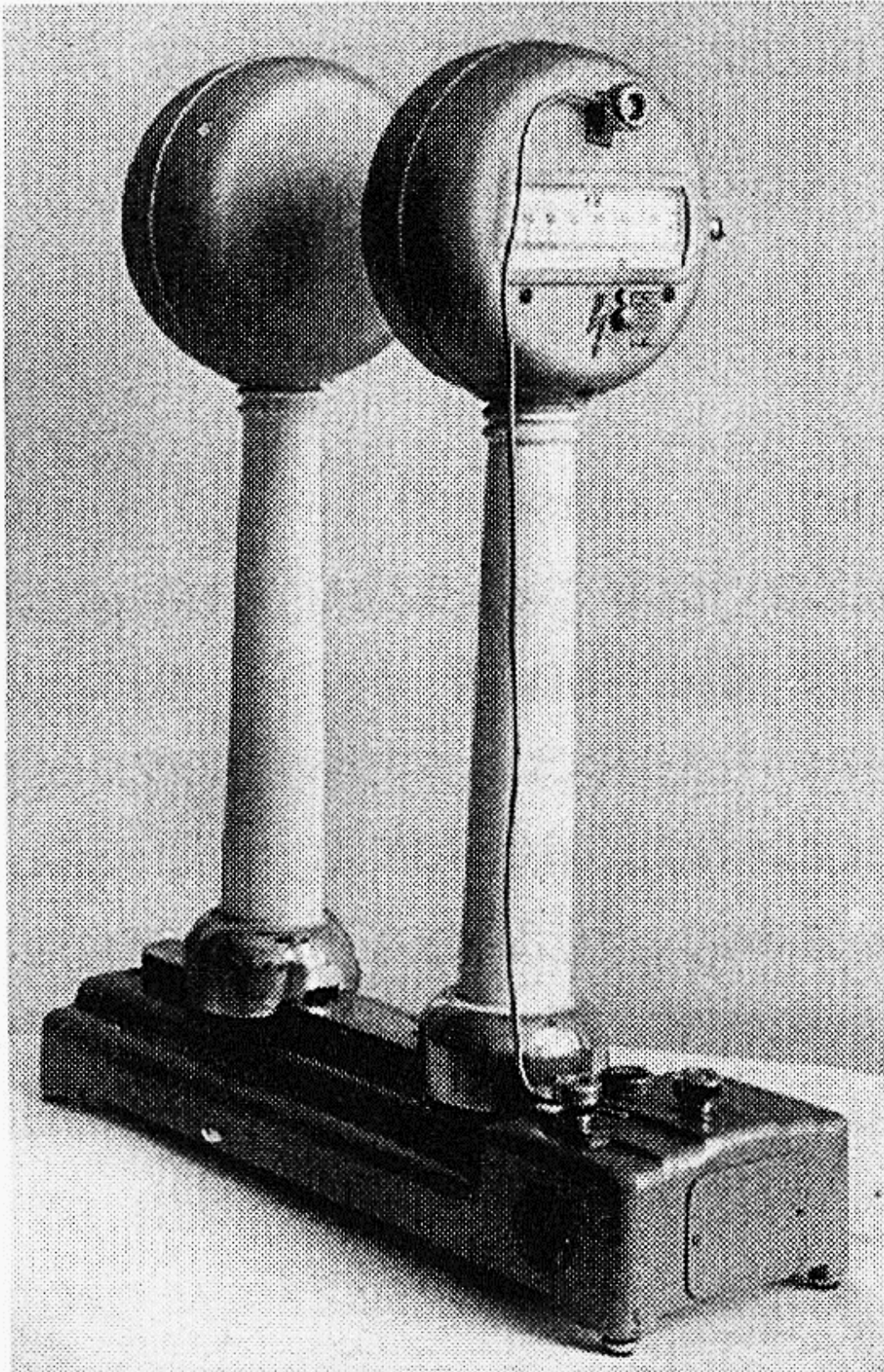
$$\alpha = K \cdot \frac{U^2}{2} \cdot \frac{dC}{dx}$$

K - stała.

Przy odpowiednim rozwiązaniu konstrukcyjnym:

$$\frac{dC}{dx} = \text{constant}$$

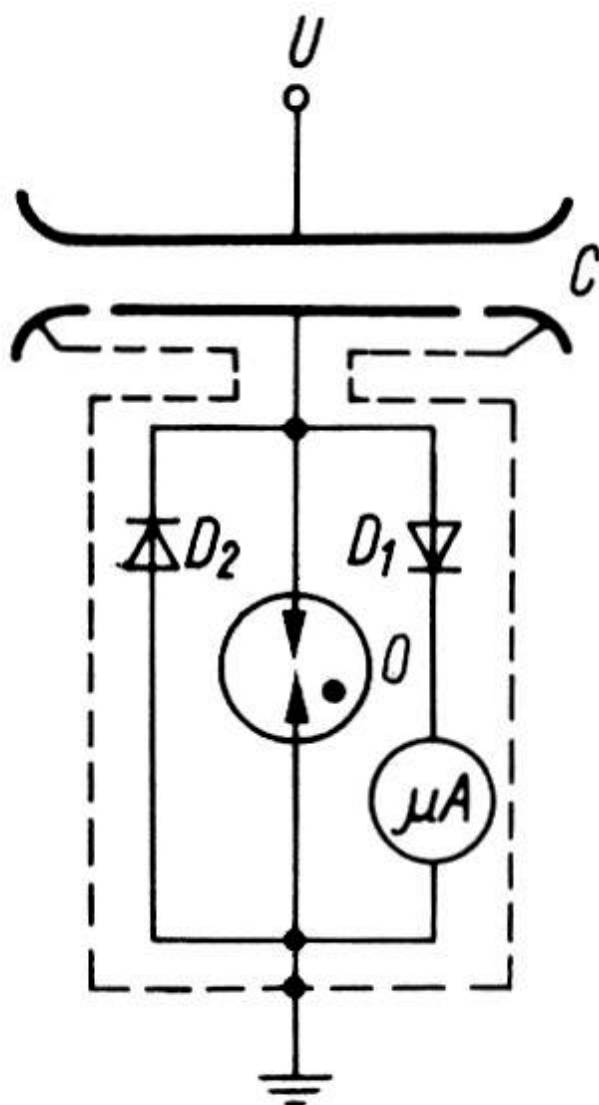
Kąt wychylenia miernika jest proporcjonalny do wartości skutecznej napięcia.

Widok woltomierza elektrostatycznego; zakresy pomiarowe: 25, 50 i 75 kV.

Układy do pomiarów pośrednich

Układ z kondensatorem szeregowym, diodami i mikroamperomierzem

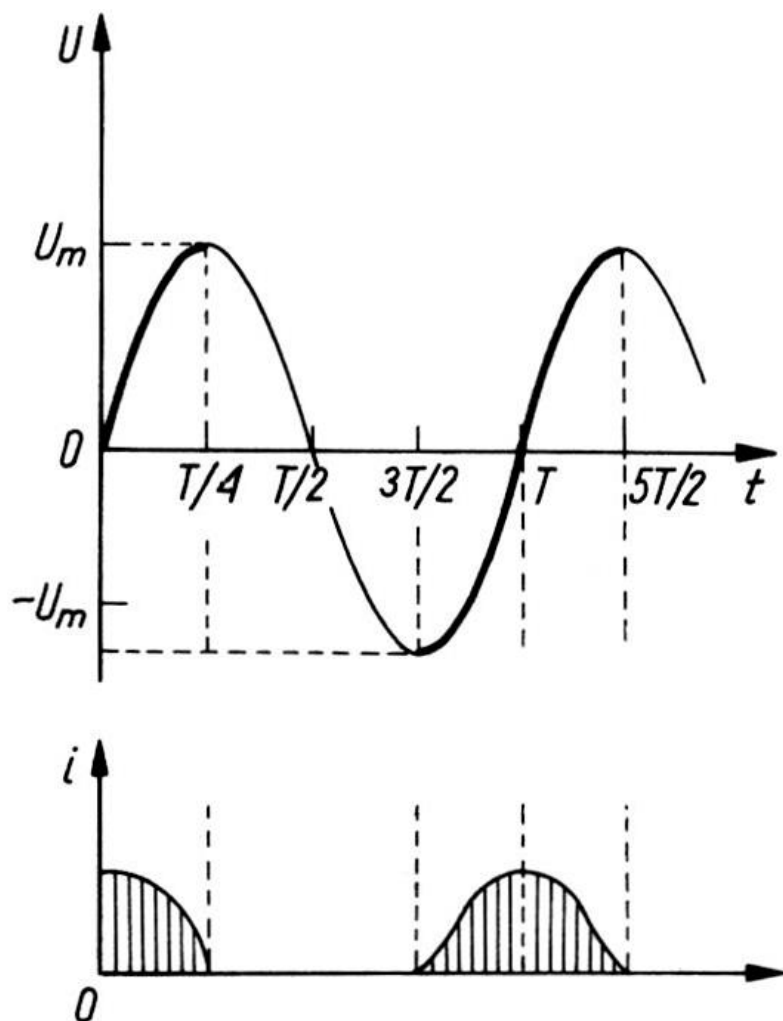

Pomiar wartości szczytowej napięcia przemiennego nieodkształconego:

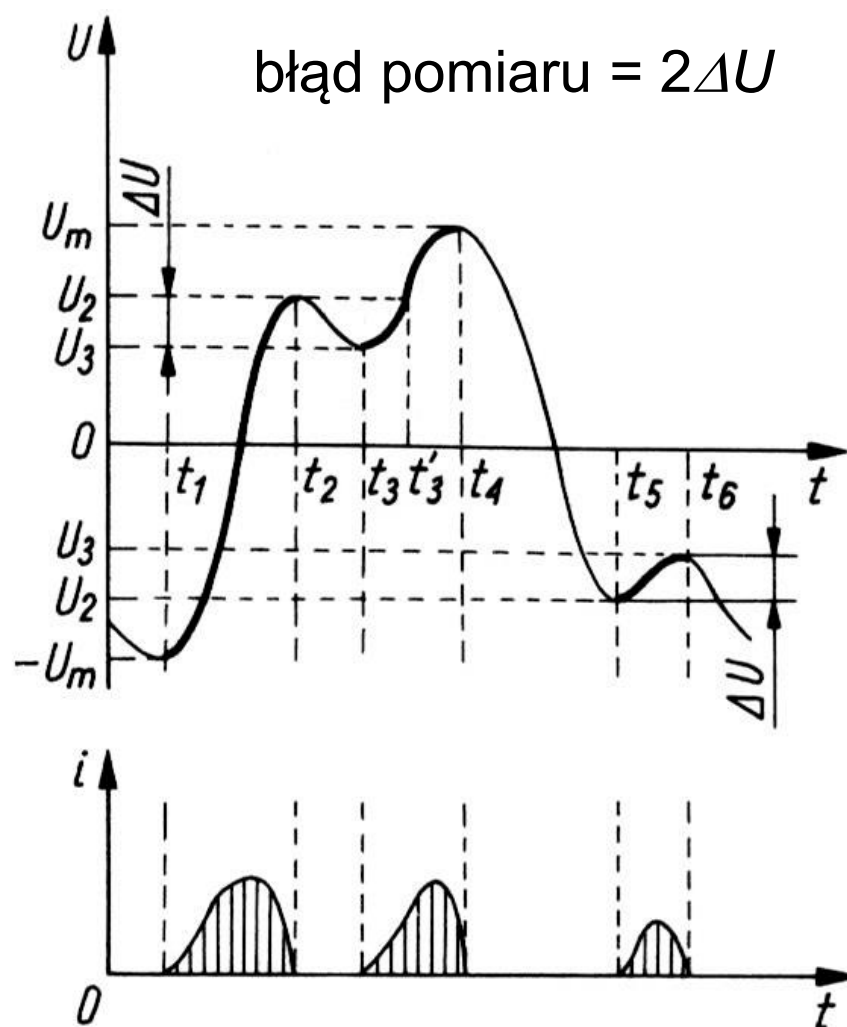
$$U_m = \frac{I_{av} T}{2C}$$

C - kilkadziesiąt pikofaradów,
 T - okres napięcia przemiennego,
 I_{av} - wartość średnia prądu pojemnościowego płynącego przez mikroamperomierz:

$$i_c = C \frac{du}{dt}$$

Przebiegi napięcia nieodkształconego i prądu w układzie z kondensatorem szeregowym.

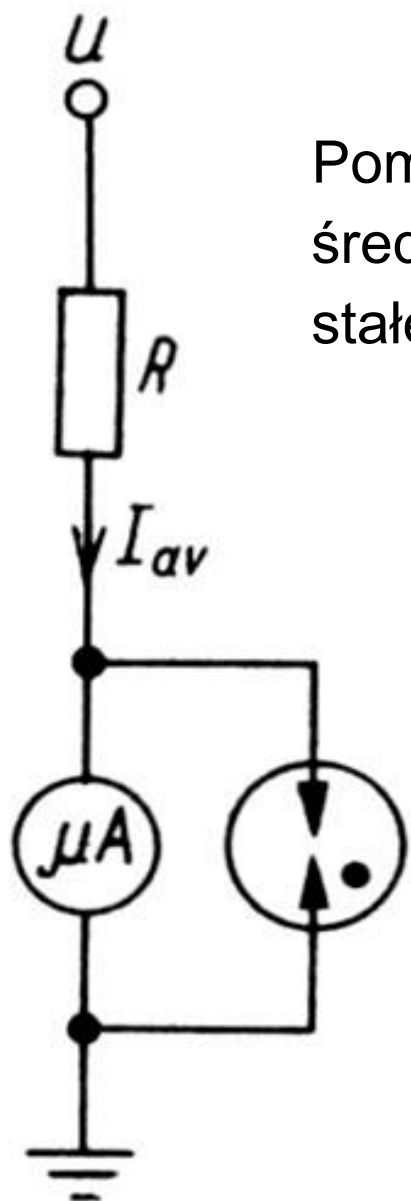
Przebiegi napięcia odkształconego i prądu w układzie z kondensatorem szeregowym (błędny pomiar).

Układ z kondensatorem szeregowym i mikroamperomierzem

Układ z rezystorem szeregowym i mikroamperomierzem

Pomiar wartości skutecznej napięcia przemiennego nieodkształconego:

$$U = \frac{I}{\omega C}$$

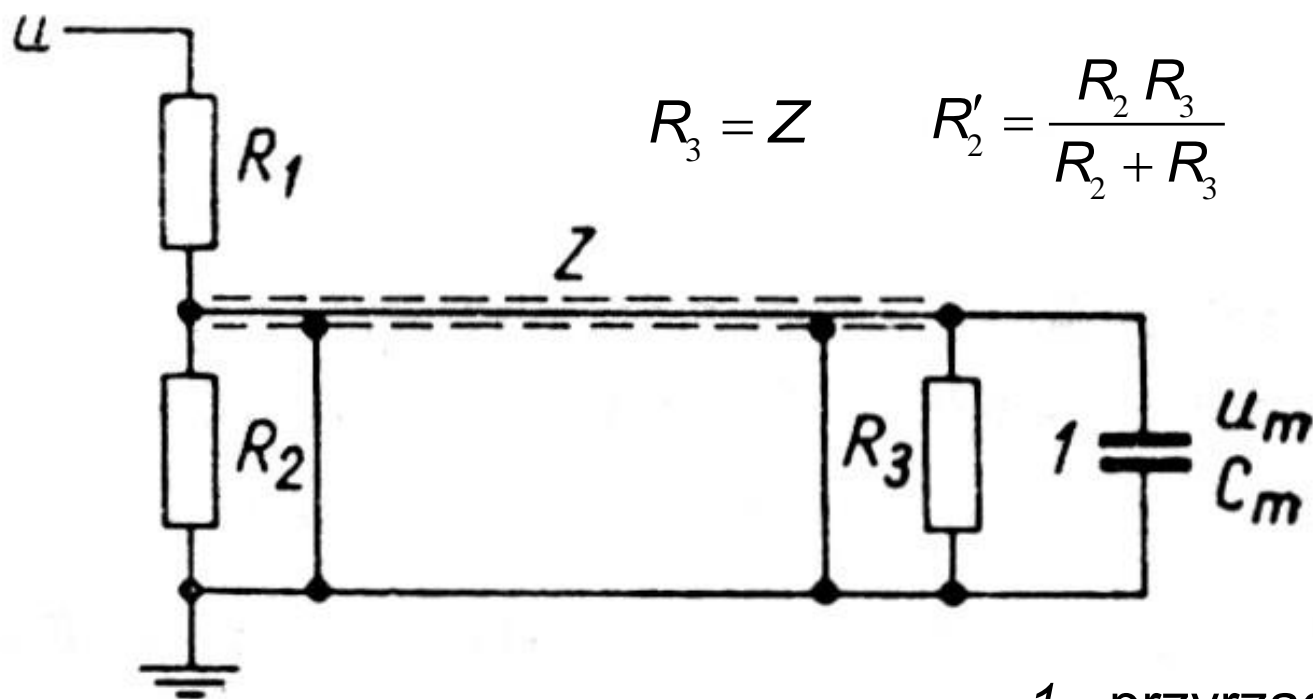
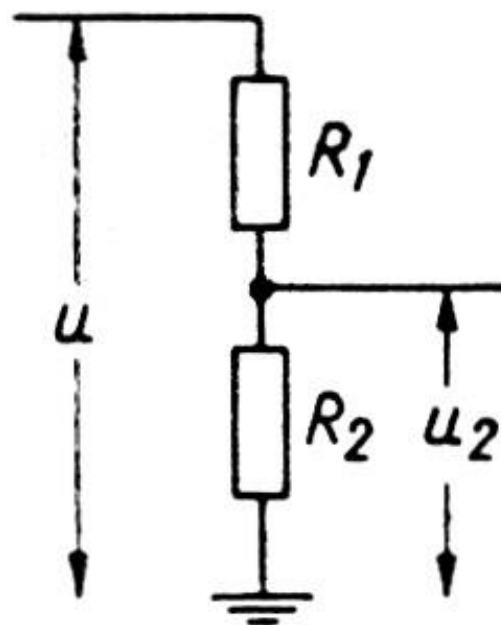
Pomiar wartości średniej napięcia stałego.

Dzielniki napięcia

Dzielnik rezystancyjny

Pomiar napięć udarowych i stałych:

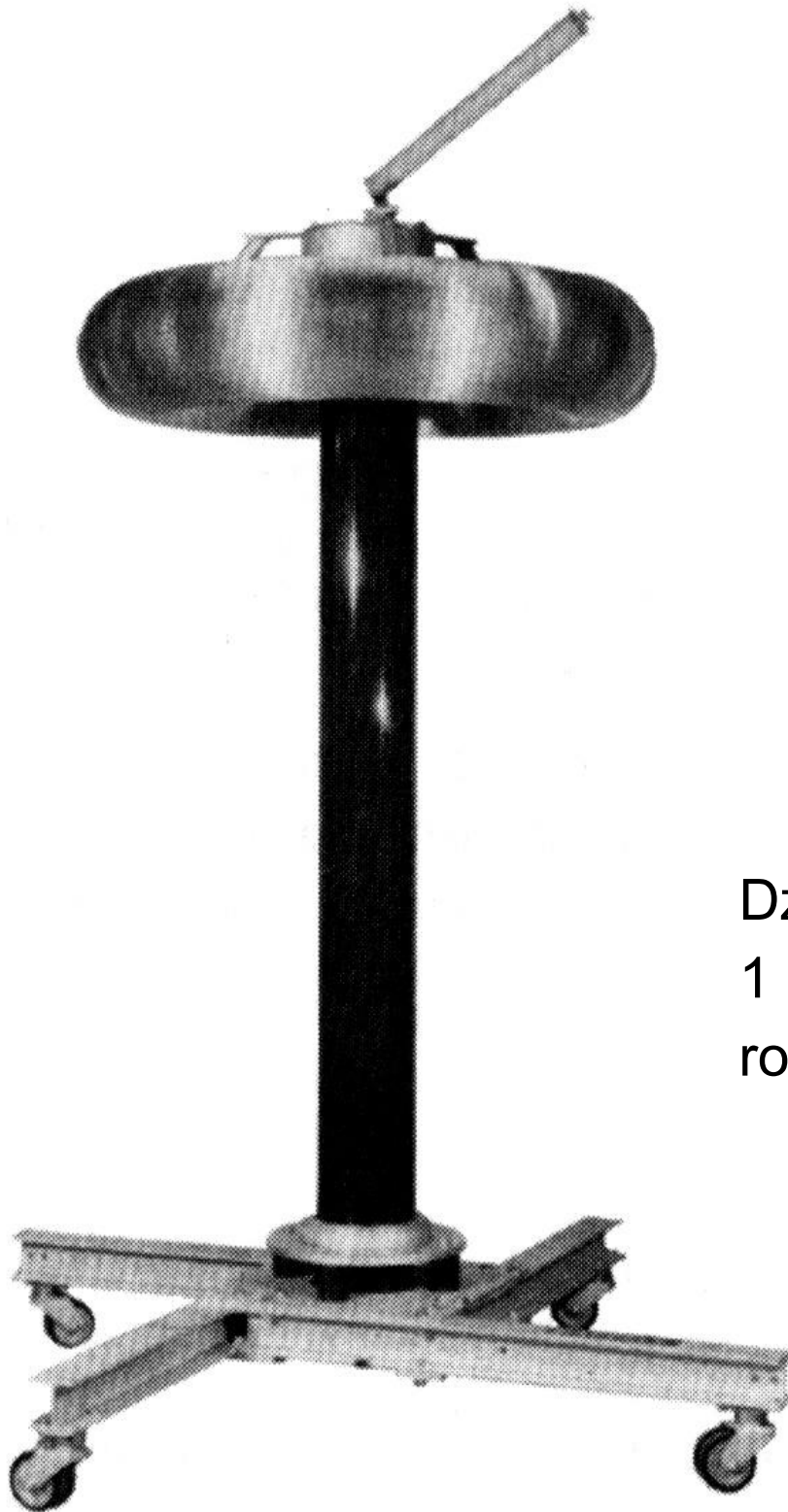
$$u_2 = u \frac{R_2}{R_1 + R_2}$$

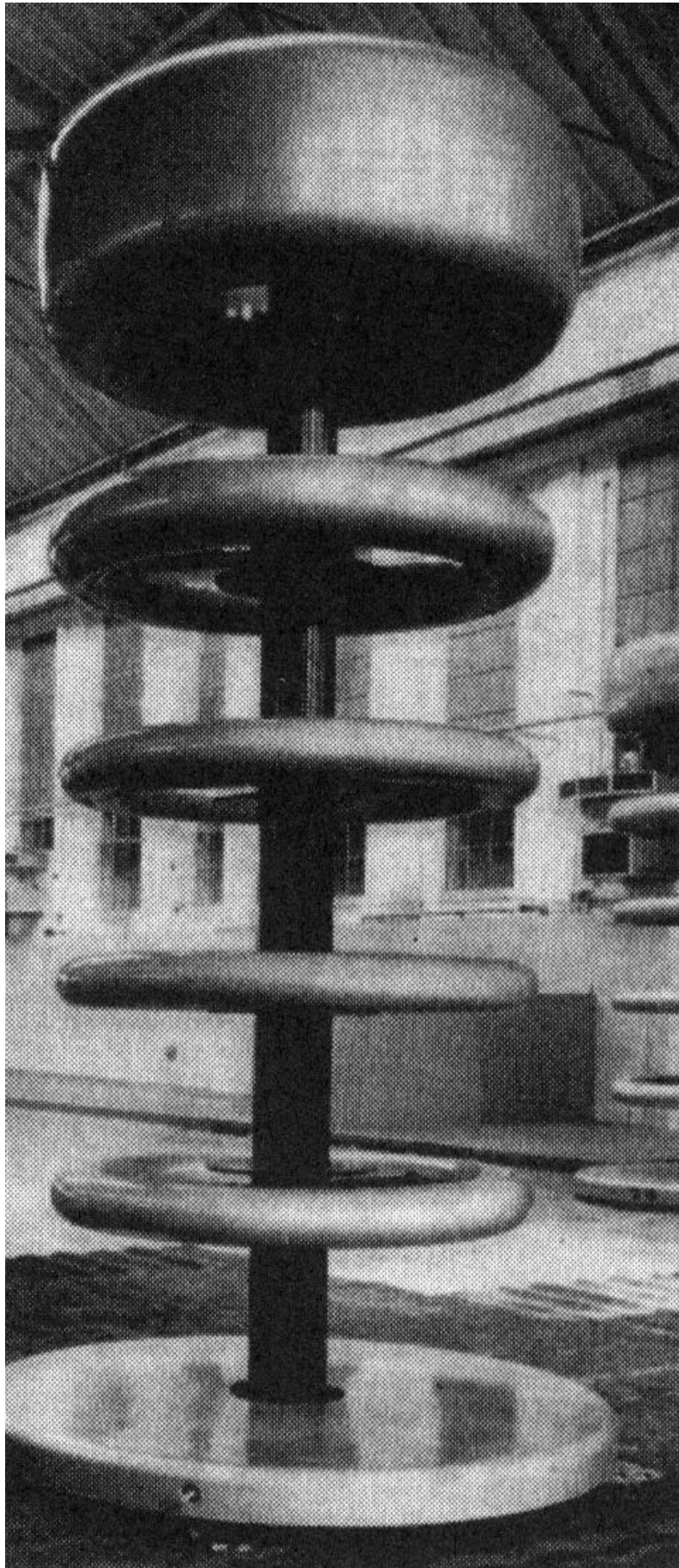
$$R_3 = Z \quad R'_2 = \frac{R_2 R_3}{R_2 + R_3}$$

1 - przyrząd pomiarowy.

Dzielnik rezystancyjny na napięcie
1 MV z ekranem (elektrodą sterującą
rozkładem pola).

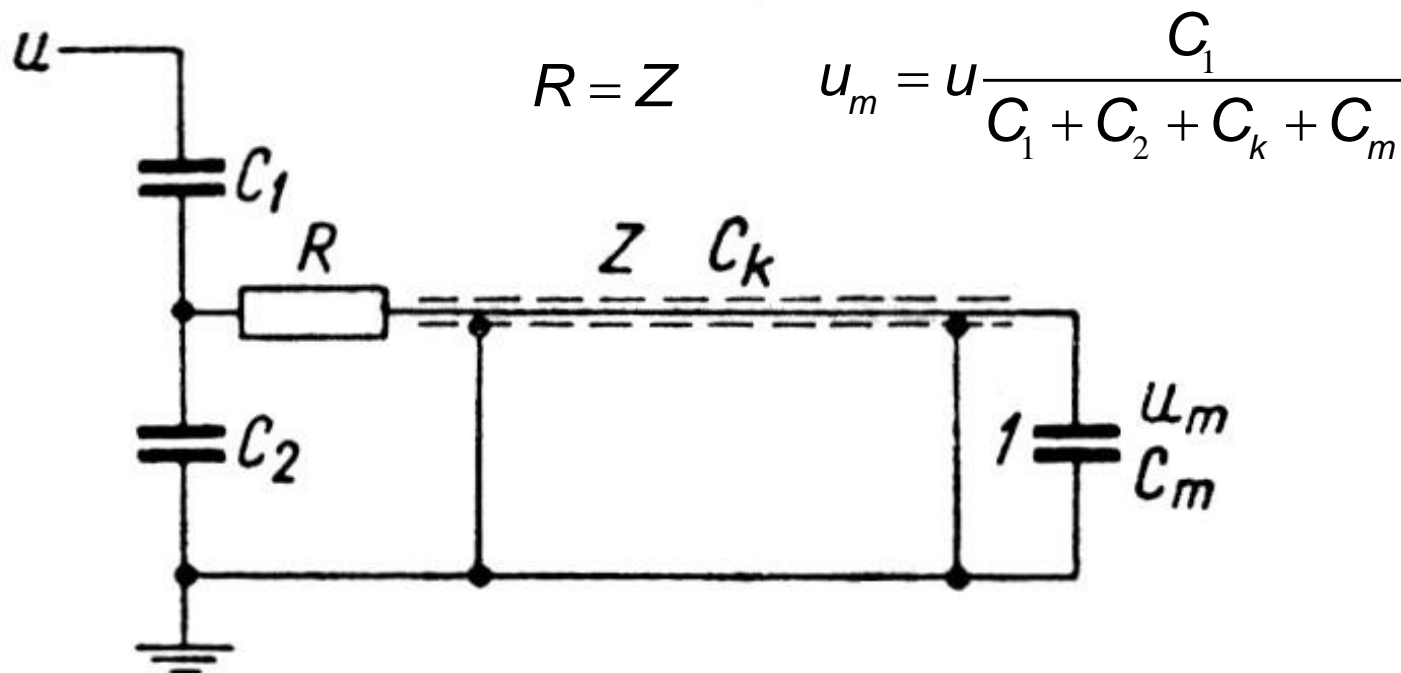
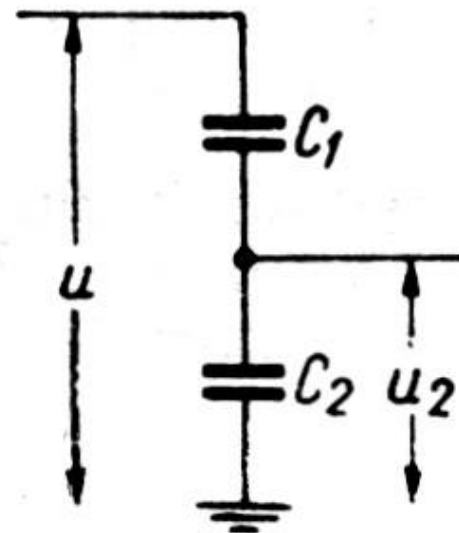

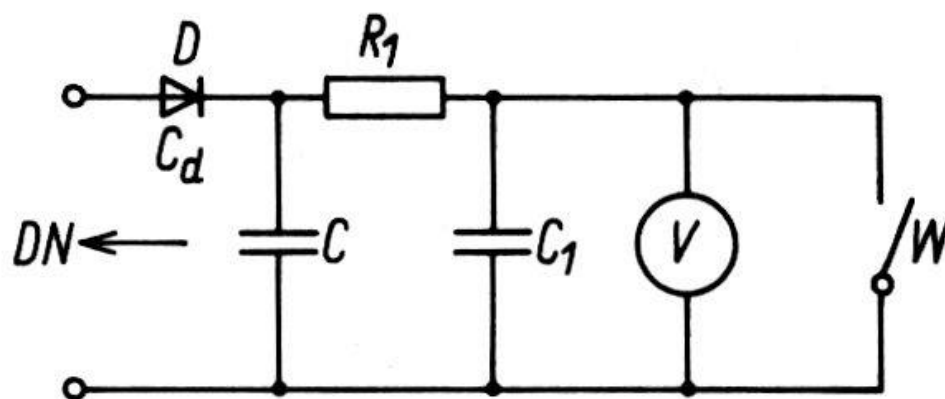
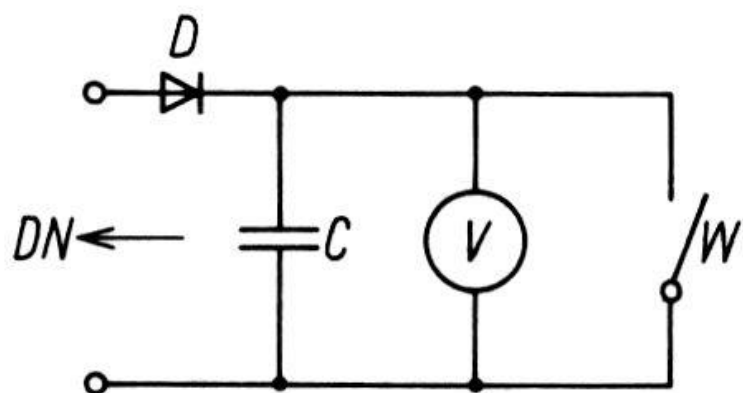
Dzielnik rezystancyjny
na napięcie 2 MV,
z pięcioma ekranami.

Dzielnik pojemnościowy

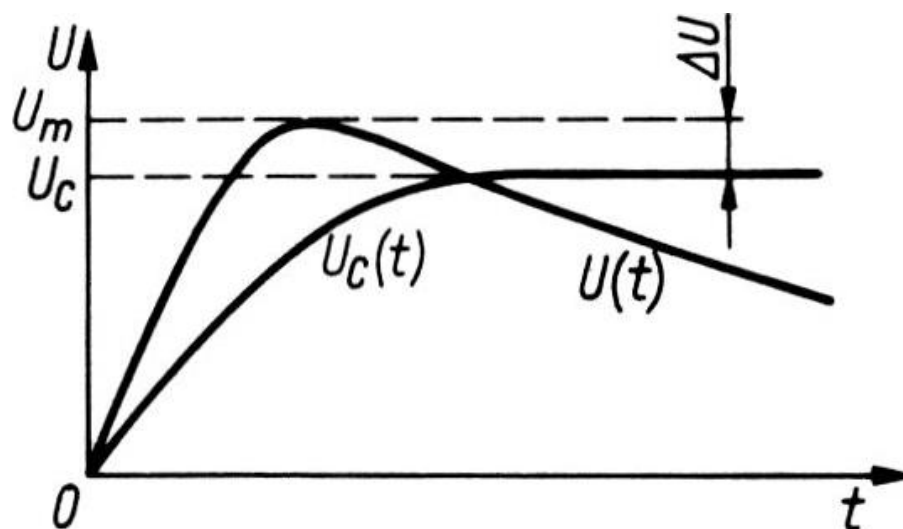
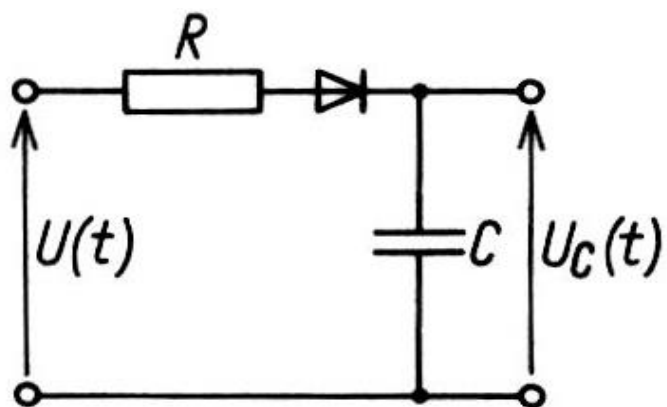
Pomiar napięć przemiennych:

$$u_2 = u \frac{C_1}{C_1 + C_2}$$

Układy mierników wartości szczytowej napięcia

Przebiegi napięcia w miernikach wartości szczytowej.